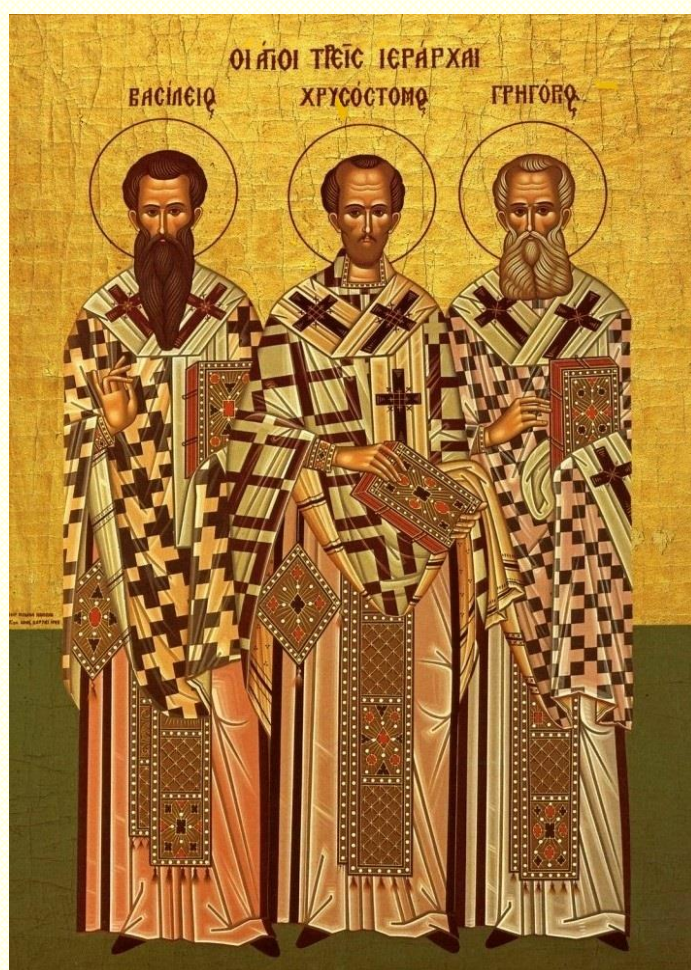

ΑΠΟΣΤΑΓΜΑΤΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

Παιδαγωγικοί λόγοι επιλεγμένοι από διάφορες γραπτές και προφορικές πηγές
Επιμέλεια (επιλογή & επεξεργασία λόγων): Παναγιώτης Ντάτζης, εκπαιδευτικός
Θεσσαλονίκη, Μάρτιος 2018

- Παιδαγωγούμε με αυτό που είμαστε, όχι με αυτό που λέμε ή που κάνουμε.
- Δεν παιδαγωγούν τα λόγια μας, ούτε ακόμη και το παράδειγμά μας. Η καρδιά μας παιδαγωγεί, ο προσανατολισμός της και η αλήθεια της.
- Η εκπαίδευση ενός παιδιού αρχίζει από την εκπαίδευση των γονέων του.
- Αληθινή αγάπη χρειάζονται τα παιδιά. Αληθινή αγάπη είναι η άνευ όρων αγάπη.
- Αγαπάω άνευ όρων σημαίνει ότι αποδέχομαι τον άνθρωπο που κάνει λάθη, χωρίς να αποδέχομαι τα λάθη του.
- Αν ενδιαφερόμαστε για τη διαπαιδαγώγηση του παιδιού, πρέπει πρώτα απ' όλα να μεταφέρουμε στο σπίτι το φρόνημα του Χριστού.
- Ο καρπός του έρωτα δεν είναι μόνο τα παιδιά και είναι λάθος να λέμε ότι ο σκοπός του γάμου είναι η τεκνογονία. Άλλωστε και τα ζώα γεννούν. Το ζευγάρι συνέρχεται σε μια ενότητα προσωπική, για να γεννήσει τη ζωή όχι μόνο τη βιολογική αλλά κυρίως την πνευματική.
- Διδάσκουμε περισσότερο με τη ζωή μας, παρά με τα λόγια μας.
- Τα λόγια επιδρούν στο παιδί, όταν έχουν βιώματα.
- Για να παιδαγωγούμε και να καθοδηγούμε, οφείλουμε πρώτα να αυτοπειθαρχούμε.
- Ο γονέας και ο δάσκαλος ελέγχουν το παιδί, για να μάθει το παιδί να αυτοελέγχεται.
- Αν ένα παιδί δεν μεγαλώσει με τους γονείς του, έχει αργότερα αυξημένες πιθανότητες: α) να έχει αναρχική συμπεριφορά και β) να πέσει θύμα εκμετάλλευσης.
- Όταν οι γονείς μαλώνουν μπροστά στα παιδιά, διαπράττουν μεγάλο λάθος.
- Η καλύτερη κληρονομιά που μπορούν να αφήσουν οι γονείς στα παιδιά τους είναι να τους μεταδώσουν τη δική τους ευλάβεια.
- Ο χαρακτήρας του παιδιού στιγματίζεται κυρίως από τη μητέρα.
- Οι γονείς που έζησαν άστωτα κι έχουν τις ενοχές τους είναι συνήθως πολύ αυστηροί με τα παιδιά τους.
- Ένα ζωηρό παιδί έχει δυνάμεις μέσα του και μπορεί να προκόψει πολύ στη ζωή του, αν τις αξιοποιήσει.
- Σε δύσκολες καταστάσεις, όπως π.χ. όταν λείπει ο ένας γονιός, αν έχουμε ταπείνωση, ωφελούμαστε. Αντίθετα, αν έχουμε εγωισμό, παθαίνουμε ζημιά.
- Το παιδί είναι σαν το ζυμάρι. Όσο πιο μαλακό είναι το ζυμάρι, τόσο πιο εύκολα πλάθεται. Το ίδιο και το παιδί, όσο πιο μικρό είναι, τόσο πιο χρηστά διαπλάθεται, διαμορφώνεται, διαπαιδαγωγείται και τελειούται.
- Το παιδί είναι για την οικογένεια ένα δώρο από τον Θεό και οι γονείς έχουν ως σημαντικότερο καθήκον τους τη διαπαιδαγώγησή του.
- Η διαπαιδαγώγηση ενός παιδιού αρχίζει από την εκπαίδευση των γονιών του, πριν ακόμα γίνει η σύλληψη του παιδιού. Συνεχίζεται αυξανόμενη από τη σύλληψη σε όλη τη διάρκεια της κύησης και από την ημέρα του τοκετού μέχρι την πλήρη ενηλικίωση του παιδιού.
- Όσο αναπτύσσεται το νεογνό, τόσο να αυξάνουν και οι προσευχές μας. Με τον τρόπο

αυτό δείχνουμε ότι πράγματι εμπιστευόμαστε τη σωστή διαπαιδαγώγηση του παιδιού μας στον ίδιο τον Θεό. Κι όταν το παιδί βρίσκεται υπό την άμεση και συνεχή εποπτεία, παρακολούθηση και προστασία του Θεού, τότε να είμαστε βέβαιοι πως ποτέ δεν θα παραστρατήσει.

- Μεγάλη σημασία στην πνευματική εξέλιξη των απογόνων έχει η πνευματική κατάσταση και η βιωτή των γονιών και γενικά των προγόνων τους. (Ιάκωβος Τσαλίκης)
- Τούτο είναι που ανατρέπει ολόκληρη την οικουμένη: η αμέλεια που δείχνουμε για την ανατροφή των παιδιών μας. (Ιωάννης ο Χρυσόστομος)
- Δεν είμαστε ούτε ιδιοκτήτες ούτε διαχειριστές των παιδιών μας. Έχουμε την ευθύνη και τη φροντίδα των παιδιών, ώστε αυτά να σωθούν.
- Η ανθρώπινη προσφορά είναι πιο σημαντική από τα υλικά πράγματα, γιατί μέσω αυτής η οικογένεια μπορεί να δώσει στην κοινωνία ανθρώπους δημιουργικούς και όχι άτομα οργισμένα, με έντονη διάθεση να καταστρέψουν και να αυτοκαταστραφούν.
- Η ύπαρξη βιβλίων με ποιότητα και ενδιαφέρον και η ανάγνωσή τους στα παιδιά, δημιουργεί αναγνώστες από μη αναγνώστες.
- Να μιλάμε στα παιδιά για το σεξ, μόνο αν μας ρωτήσουν.
- Όταν μιλάμε στους νέους με ψεύτικη γλώσσα, μας αφήνουν αμήχανους απαντώντας με τα γνωστά λόγια του σοφού: "Μιλήστε όποια γλώσσα θέλετε. Δεν θα πείτε τίποτα περισσότερο από αυτό που είστε".
- Η βάση πάνω στην οποία στηρίζεται η ορθόδοξη χριστιανική αγωγή, δηλαδή η Αποκάλυψη και η Ενσάρκωση του Θεού στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού, δεν είναι δογματική, αλλά διαλεκτική-διαλογική. Στο πρόσωπο δηλαδή του Ιησού Χριστού διαλέγεται η θεϊκή και η ανθρώπινη φύση κατά τρόπο αρμονικό, άρτιο και αποτελεσματικό ("ομοούσιο").
- Η Παιδεία δεν είναι ανθρωπισμός. Είναι θεανθρωπινότητα.
- Παιδαγωγικό είναι ό,τι δίνει στον άλλον να καταλάβει ποιο είναι καλό και ποιο κακό.
- Ενεργούμε παιδαγωγικά, όταν: α) θέτουμε τα όρια, ώστε ο άλλος να καταλάβει τι είναι καλό και τι κακό και β) ενεργούμε με διάκριση, δηλαδή με τρόπο που να λαμβάνει υπόψη την κατάσταση του άλλου τη δεδομένη στιγμή.
- Το σωστό και το δίκαιο προϋποθέτει την ύπαρξη της σχέσης, τη γνώση του ανθρώπινου προσώπου.
- Για να παιδαγωγήσουμε τον άλλον, οφείλουμε πρώτα να παιδαγωγήσουμε τον εαυτό μας. Και παιδαγωγήση του εαυτού μας δεν μπορεί να γίνει χωρίς ταπείνωση, προσευχή και σχέση με τον άλλον.
- Παιδεία είναι να μην έχεις την ανάγκη να σε αποδέχονται, αλλά την ανάγκη να υπηρετείς.
- Όταν ένα παιδί επιμένει σε μια κριτική, μπορούμε να του πούμε "ναι παιδί μου, αλλά αυτό που λες σε τι θα βοηθήσει εσένα και τους άλλους γύρω σου;".
- Οι γονείς οφείλουν να βοηθήσουν το παιδί τους να έχει προαίρεση κατά Θεόν, να του

μάθουν την ομορφιά του διαλόγου με τον Θεό και να το αφήσουν ελεύθερο να διεξάγει αυτόν τον διάλογο.

- Όσοι δεν δέχονται παρατηρήσεις ούτε και από τους ανθρώπους που τους αγαπούν τελικά μένουν στραβόξυλα και αχρηστεύονται μόνοι τους πνευματικά. Όπως οι σανίδες που δεν δέχονται το πλάνισμα του μαραγκού, για να γίνουν έπιπλα, καταλήγουν στα μπετά ή στις σκαλωσιές και πατιούνται και λασπώνονται, μέχρι που καταλήγουν στη φωτιά, έτσι κι αυτοί στο τέλος καταστρέφονται.
- Ο χειρισμός της ψυχής είναι λεπτός. Δεν πρέπει να γίνονται λάθη στις συνταγές. Ο κάθε οργανισμός έχει ανάγκη από τη βιταμίνη που του λείπει και η κάθε πάθηση από τα ανάλογα φάρμακα.
- Βοηθείται, αναπτύσσεται και προχωράει κάποιος, όταν του πούμε τα καλά που έχει και του καλλιεργήσουμε το φιλότιμο και την αρχοντιά.
- Για να πει κανείς στον άλλον να κάνει κάτι, πρέπει αυτός που θα το ακούσει να είναι ταπεινός και αυτός που θα το πει να είναι δέκα φορές πιο ταπεινός και να προσπαθεί να εφαρμόζει αυτό που θα πει. Θα κάνω ενάμισι εγώ, για να πω στον άλλον να κάνει ένα, και πάλι θα σκεφτώ αν το πω. (Όσιος Παΐσιος)
- Να μην κάνουμε στον άλλον τον δάσκαλο και να μην τον ελέγχουμε για τις συνήθειές του, αν εκείνος δεν μας δώσει το δικαίωμα. Είναι σαν να μπαίνει κάποιος στο δωμάτιό του και να αλλάζει τη θέση των πραγμάτων του, χωρίς να τον ρωτήσει.
- Οι περισσότεροι άνθρωποι, επειδή δέχονται επιδράσεις δαιμονικές, δύσκολα δέχονται μια πνευματική συμβουλή ή μια παρατήρηση. Γι' αυτό και το μάλωμα πρέπει να γίνεται με αγάπη. Η υπόδειξη του σφάλματος πρέπει να γίνεται με λεπτό τρόπο, με γέλιο ή με ένα αστείο.
- Η αγάπη πληροφορεί, ενώ τα ψυχικά πάθη προδίδουν τον άνθρωπο. Όταν δεν υπάρχει αγάπη, η παρατήρηση μπορεί να γίνεται με όμορφο τρόπο, αλλά ο άλλος κλωτσάει, γιατί αισθάνεται το ανθρώπινο στοιχείο στη συμπεριφορά μας. Ενώ, όταν το μάλωμα γίνεται με πόνο και αγάπη, ο άλλος μπορεί να στεναχωριέται, αλλά στο βάθος δεν πληγώνεται, γιατί νιώθει την αγάπη.
- Είμαστε αληθινοί παιδαγωγοί, όταν είμαστε φτωχοί και αδύναμοι.
- Αν οι καλές διδασκαλίες χαραχθούν στην ψυχή του παιδιού, εφόσον αυτή είναι ακόμη απαλή και τρυφερή, κανείς δεν θα μπορέσει να αφαιρέσει αυτές, όταν θα αποτυπωθούν ανεξίτηλες στην ψυχή, όπως η σφραγίδα πάνω στο μαλακό κερί. (Ιωάννης ο Χρυσόστομος)
- Να μη λέμε ποτέ στα παιδιά μας λόγια αποκαρδιωτικά.
- Οι νέοι πρέπει να έχουν σεξουαλική αγωγή και όχι σεξουαλική διαφώτιση. Η πρώτη βλέπει και εξετάζει το πρόβλημα σφαιρικά, σε βάθος, από πολύ νωρίς και στην ουσία του, οπότε μπορεί να βοηθήσει αποτελεσματικά τους νέους στην πλήρη και απόλυτα σωστή αντιμετώπιση του γενετήσιου ενστίκτου. Αντίθετα, η δεύτερη περιορίζεται στο σεξ μόνο,

οπότε και γίνεται υποκινητής στη σεξουαλική δράση και μάλιστα προς κάθε κατεύθυνση, δημιουργώντας έτσι πλήθος προβλημάτων που είναι εντελώς αδύνατο να αποφευχθούν, παρά τα μέτρα που προτείνει.

- Η σεξουαλική αγωγή, περισσότερο από κάθε άλλο είδος αγωγής, απαιτεί εξατομικευμένη προσέγγιση. Πρέπει να απευθύνεται στο κάθε παιδί ξεχωριστά, γιατί κάθε παιδί είναι μια ιδιαίτερη προσωπικότητα. Μόνο τότε μπορεί να ωφελήσει.
- Αν η σεξουαλική αγωγή περιορίζεται μόνο στο να παρέχει πληροφορίες σχετικά με την ανατομία, φυσιολογία ή ψυχολογία του σεξ και τις τεχνικές για την προφύλαξη από την εγκυμοσύνη ή τις ασθένειες που το συνοδεύουν, όταν γίνεται κατά τρόπο "ελεύθερο" (ασύδοτο), αγνοώντας και τις ηθικές αρχές που πρέπει να το διέπουν, καλύτερα να λείπει. Γιατί τότε είναι βέβαιο πως διευκολύνει την ηθική έκλυση και διαφθορά.
- Πρωταρχικός σκοπός της σεξουαλικής αγωγής να είναι η προφύλαξη των νέων από τον ξεπεσμό του πανσεξουαλισμού και του "ελεύθερου έρωτα". Να τους δείξει πως δεν υπάρχει καλύτερη λύση και σωστότερη κατεύθυνση από την αγνότητα και την εγκράτεια ως τον γάμο και τη συζυγική πίστη μέσα στον γάμο, καθώς και τους τρόπους, τα μέσα με τα οποία αυτά θα επιτευχθούν.
- Και τα παιδιά έχουν καημούς, που πρέπει να τους ακούμε, για να δίνουμε σε αυτά την ελπίδα.
- Η μεγαλύτερη χαρά για έναν γονέα είναι να του πει το παιδί του ότι η ζωή είναι πολύ ωραία. Αυτό δείχνει ότι έχει εμπνεύσει το παιδί.
- Το παιδί καταρχήν πρέπει να λάβει τη βεβαιότητα της αγάπης των γονέων.
- Πριν βάλουμε τα όρια στο παιδί, να δώσουμε την άνευ όρων αγάπη.
- Η καλύτερη κληρονομιά που μπορεί να δώσει κανείς στο παιδί του είναι να του μαρτυρήσει ότι ο Θεός το αγαπά.
- Άλλο είναι να έχεις τρία παιδιά-μονάδες και άλλο μία ενότητα τριών παιδιών.
- Ο σωστός γονιός δεν φροντίζει το παιδί του, για να είναι καλός γονιός (αυτό δεν τον νοιάζει), αλλά γιατί αγαπάει το παιδί του.
- Στην αγάπη είμαστε καθρέφτες (κυρίως τα παιδιά). Όση αγάπη θα λάβουμε από άλλους, τόση αγάπη θα δώσουμε.
- Στόχος της διαπαιδαγώγησης είναι η υγιής ανεξαρτησία του παιδιού.
- Το σημαντικό στη διαπαιδαγώγηση είναι να λειτουργήσουμε έτσι, ώστε το παιδί να έχει μια θετική εικόνα για μας. Στην αρχή οφείλουμε να είμαστε αρκετά αυστηροί και περιοριστικοί και σιγά-σιγά να χαλαρώνουμε, να δίνουμε προνόμια και ελευθερίες. Έτσι θα φανούμε καλοί και θετικοί στα μάτια του παιδιού και θα έχουμε καλά αποτελέσματα στη διαπαιδαγώγησή του.
- Το παιδί πρέπει να καταλάβει ότι οι πράξεις του έχουν συνέπειες. Σε αυτό να είμαστε σταθεροί.

- Οι λόγοι μας να μην είναι ηθικιστικοί. Αν είναι τέτοιοι, το παιδί τελικά θα στραφεί ενάντια στον Θεό.
- Μερικοί λόγοι του γονέα προς το παιδί:
  - Θα σε αφήσω να σχετισθείς με κοινωνικές ομάδες (παρέες), αλλά δείξε μου ότι είσαι ώριμος.
  - Αν δεν προσέξεις κάποια πράγματα, θα σπαταλήσεις τον ερωτισμό σου και αργότερα θα είσαι ανάπηρος να ερωτευτείς.
  - Κάποια πράγματα πρέπει να έχουν όρια, γιατί θέλω εσύ να είσαι ευτυχισμένος.
  - Δεν σου επιτρέπω κάποια πράγματα, γιατί δεν είσαι ώριμος. Αν τα επέτρεπα, αυτό θα ήταν έλλειψη αγάπης από μένα.
- Το παιδί να μάθει ότι θέλουμε να οικοδομήσουμε την ανεξαρτησία του.
- Δεν είναι καλό να λέμε στο παιδί τα λάθη που εμείς κάναμε νεότεροι, γιατί το παιδί χάνει έτσι την εμπιστοσύνη του σε μας.
- Πολλές φορές το παιδί αρνείται να μας μιλήσει, γιατί εμείς είμαστε λάθος, π.χ. είμαστε πολύ αυστηροί.
- Αν είμαστε επιθετικοί σε μια επιλογή συντρόφου από το παιδί μας, αυτό θα φέρει τη συμμαχία των δύο. Χρειάζεται διάθεση όχι απόρριψης, αλλά αποδοχής. Χρειάζεται να βλέπουμε το πρόσωπο του άλλου ανθρώπου και να το βλέπουμε με αγάπη.
- Το παιδί που οι γονείς του το εμπιστεύονται είναι πιο ανοικτό και δεκτικό στις γονικές συμβουλές από εκείνο που δεν του επιτρέπουν να εκτεθεί ακόμα και στον πιο μικρό κίνδυνο.
- Δεν μπορείς να διδάξεις τίποτα σε κανέναν. Μπορείς να δημιουργήσεις τις συνθήκες εκείνες, για να μάθει.
- Η εκπαίδευση είναι σύστημα. Η παιδεία είναι ζωή.
- Κακή παιδεία σημαίνει υποθήκευση του μέλλοντος.
- Ο εκσυγχρονισμός χωρίς ουσιαστική παιδεία διαμορφώνει αρπακτικές ψυχές. Μεταβάλλει και το πιο θετικό γεγονός σε παράγοντα αρνητικότητας.
- Το παιδί έχει ανάγκη να αισθάνεται ότι αγαπιέται. Να κάνουμε τα παιδιά μας να αισθάνονται ότι τα αγαπάμε πραγματικά.
- Η συζυγική σχέση πρέπει να χαρακτηρίζεται από σταθερότητα, σεβασμό, αγάπη και καλή επικοινωνία. Αυτό είναι πολύ σημαντικό και για τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών.
- Να παρέχεται στον έφηβο η σχετική βοήθεια, ώστε:
  - να εκδηλώνεται η πραγματική του προσωπικότητα,
  - να επιδιώκεται προσανατολισμός σε ομαδικές δραστηριότητες,
  - να ζει με λιγότερη εξάρτηση,
  - να ενθαρρύνονται πάντα οι πρωτοβουλίες του.
- Η έλλειψη ηγεσίας δεν βοηθάει το παιδί να ωριμάσει σωστά. Του δημιουργεί σύγχυση, αφού το ίδιο έχει ανάγκη από ασφάλεια. Έτσι το προσανατολίζει σε άλλους αμφίβολης

προέλευσης "προστάτες". Το παιδί θέλει να εξασκήσει την επιθετικότητά του μέσα από συγκρούσεις, οι οποίες και το συγκρατούν. Η εγκατάλειψή του από τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς, στο όνομα του υπέρμετρου φιλελευθερισμού, μεγαλώνει ως κακοήθης όγκος και λειτουργεί για χάρη άλλων, οι οποίοι και οριστικοποιούν την υποταγή του μέσα από διαδικασίες καταπίεσης και αποπροσανατολισμού.

- Για να κερδίζεις την προσοχή και το ενδιαφέρον των άλλων, οφείλεις να ακολουθείς ένα σχήμα συμπεριφοράς βασισμένο στις κοινωνικά αποδεκτές αρχές του αμοιβαίου σεβασμού, της ανεκτικότητας και της κατανόησης. Με άλλα λόγια, για να κερδίζεις την προσοχή και το ενδιαφέρον των άλλων, αρκεί να είσαι φυσικός, ανοιχτός και φιλικός.
- Επιπλέον των άλλων που ισχύουν για κάθε σχέση, το παιδί ζητάει από τον ενήλικα καθοδήγηση, αμεροληψία και επιτηδειότητα.
- Από την άποψη της προσωπικότητας, ένας καλός ηγέτης είναι αποφασιστικός, συνεπής, κυριαρχικός, αμερόληπτος και εύστοχος κριτής ανθρώπων και καταστάσεων. Από την άποψη του ύφους, η καλή ηγεσία συνδυάζεται με μια προθυμία να ακούσει τις δημοκρατικά εκφραζόμενες απόψεις των άλλων, με φιλικές και υποστηρικτικές σχέσεις, με την ικανότητα αποτελεσματικής ανάθεσης και παραχώρησης ευθύνης στους άλλους και με μια ετοιμότητα απονομής των κατάλληλων αμοιβών και ενθαρρύνσεων.
- Οι περισσότεροι ερευνητές συμφωνούν ότι η βασική προσωπικότητα του παιδιού, οι τρόποι σκέψης του, το στυλ της ομιλίας του και άλλες κρίσιμες συνήθειες μορφοποιούνται ήδη οριστικά ως τα πέντε του χρόνια.
- Όσο περισσότερες παιδαγωγικές αναμνήσεις έχει το παιδί, τόσο πιο δυνατά θα μπορέσει να αντιμετωπίσει τον κοχλασμό της εφηβείας.
- Η αληθινή αγάπη του γονέα προς το παιδί εργάζεται για το πνευματικό καλό και την υγεία του παιδιού. Η δήθεν αγάπη εξυπηρετεί ανώμαλες ανάγκες και απωθημένα του γονέα.
- Ο άνδρας που θα αναλάβει όλη την ευθύνη και την πρωτοβουλία της αρχικής προσφοράς αγάπης προς τη γυναίκα του και τα παιδιά του, θα αισθανθεί απίστευτες χαρές. Η γυναίκα του θα τον παραδέχεται, θα τον αγαπά-βοηθά και θα γίνεται ακόμη πιο όμορφη μόνο γι' αυτόν. Τα παιδιά του θα αισθάνονται ασφαλή, ικανοποιημένα και ικανά να μεγαλώσουν και να γίνουν τα καλύτερα που μπορούν.
- Η συμπεριφορά του παιδιού καθορίζεται βασικά από το πόσο αισθάνεται ότι αγαπιέται.
- Να προχωρούμε στη διόρθωση της συμπεριφοράς του παιδιού μας, μόνο εφόσον πρώτα έχουμε αντιμετωπίσει τις συναισθηματικές του ανάγκες.
- Η υγιής συνείδηση περισσότερο από οτιδήποτε άλλο προφυλάσσει το παιδί από την επανάληψη μιας αταξίας.
- Να είμαστε σταθεροί σε αυτά που περιμένουμε από το παιδί, αλλά να το κάνουμε με ευχάριστο τρόπο.
- Η έλλειψη σταθερότητας και καθορισμού ορίων από τον γονέα έχουν ως αποτέλεσμα την

υποχωρητικότητα.

- Αυτά που χρειάζεται το παιδί είναι: η οπτική επικοινωνία, η σωματική επικοινωνία, η συγκεντρωμένη προσοχή, η πειθαρχία, τα αιτήματα, η σταθερότητα, η ευελιξία, οι εντολές, η συγνώμη, η διδαχή, η καθοδήγηση, το παράδειγμα και η τροποποίηση της συμπεριφοράς (θετική τόνωση, δηλαδή εισαγωγή κάποιου θετικού στοιχείου στο περιβάλλον του, ή αρνητική τόνωση, δηλαδή τιμωρία). Όλα αυτά όμως να δίνονται στο παιδί με το κατάλληλο μέτρο.
- Η επικοινωνία αγάπης με τα παιδιά που έχουν ανεπαρκή αυτοεκτίμηση, όπως αυτά που έχουν προβλήματα στην ικανότητα αντίληψης, πρέπει να είναι καθαρή και δυνατή.
- Στο πλαίσιο της ανατροφής του παιδιού, πειθαρχία είναι η εξάσκηση του παιδιού τόσο από την άποψη του νου όσο και από την άποψη του χαρακτήρα, ώστε να μπορέσει να είναι ένα αυτοελεγχόμενο και δημιουργικό μέλος της κοινωνίας.
- Η καθοδήγηση προς τη σωστή σκέψη και δράση είναι πολύ ανώτερη από την τιμωρία της κακής πράξης.
- Η πειθαρχία είναι πολύ ευκολότερη, όταν το παιδί αισθάνεται ότι αγαπιέται πραγματικά.
- Τα παιδιά μπορούμε να τα φανταστούμε ως καθρέφτες. Αντανακλούν, αλλά δεν γεννούν αγάπη. Εάν τους δοθεί αγάπη, τότε την επιστρέφουν. Εάν δεν τους δοθεί, δεν έχουν τίποτε να επιστρέψουν. Η αγάπη άνευ όρων αντανακλάται άνευ όρων και η αγάπη με όρους ανταποδίδεται με όρους.
- Ο χειρότερος εχθρός του γονέα στην ανατροφή του παιδιού του είναι τα δικά του ανεξέλεγκτα συναισθήματα, ιδιαίτερα ο θυμός.
- Η υπερβολική ενοχή είναι βλαβερή, αλλά ο σωστός βαθμός ενοχής είναι ζωτικός στη δημιουργία και συντήρηση μιας σωστής συνείδησης. Μια σωστή υγιής συνείδηση, που διατηρεί τη συμπεριφορά του παιδιού μέσα σε κανονικά όρια, είναι πολύ ανώτερη από τον έλεγχο με το αίσθημα του φόβου και πολύ προτιμότερη από τον κακό έλεγχο ή την ανυπαρξία ελέγχου.
- Η σπουδαιότητα του περιεχομένου της πνευματικής διδασκαλίας να μην τοποθετείται ψηλότερα από τη συναισθηματική υγεία του παιδιού. Ο συναισθηματικός και ο πνευματικός κόσμος του παιδιού δεν μπορούν να διαχωριστούν. Είναι σχετικοί και εξαρτώνται ο ένας από τον άλλον.
- Οι δομές από τις οποίες έχει υποφέρει κανείς είναι πιθανό να του έχουν αφομοιωθεί-ενσωματωθεί και να ξαναεμφανισθούν.
- Σε ένα νεογέννητο δεν δίνουμε φασολάδα, αν και γνωρίζουμε ότι έχει στομάχι. Έτσι και ο κάθε άνθρωπος σε κάθε ηλικιακή φάση της ζωής του έχει τις ιδιαίτερες ανάγκες του, που είναι υλικές, συναισθηματικές, ψυχολογικές, πνευματικές κ.ά. Αυτό οφείλουμε να το θυμόμαστε πάντα, ώστε να προσαρμόζουμε τη δράση μας ανάλογα με τις ανθρώπινες ανάγκες.

- Η οργή που βγάζουμε σε ένα παιδί είναι αποτέλεσμα της ανικανότητάς μας να το παιδαγωγήσουμε.
- Το παιδί είναι σαν το κερί. Ό,τι αποτυπώνεις, αυτό βγαίνει.
- Ο άνθρωπος μπορεί να δεχθεί τον έλεγχό μας μόνο με προϋποθέσεις. Η πρώτη προϋπόθεση είναι να καταλάβει ότι τον αγαπάμε.
- Είναι ανόητο να λένε οι γονείς "εμείς οι δύο μπορεί να έχουμε πρόβλημα μεταξύ μας, όμως τα παιδιά μας τα φροντίζουμε".
- Για να είναι κάποιος πατέρας ενός παιδιού δεν αρκεί να είναι ο βιολογικός πατέρας του, αλλά οφείλει και να γνωρίζει το παιδί του, ώστε να του δώσει την κατάλληλη αγωγή.
- Χωρίς καλή συζυγία η μητρότητα δεν είναι υγιής. Μόνο μια καλή σύζυγος μπορεί να είναι και καλή μητέρα.
- Ο πατέρας που αληθινά αγαπά τα παιδιά του θέλει να τα κάνει να σταθούν μόνα στα πόδια τους.
- Πολλοί γονείς προσπαθούν να κάνουν το παιδί τους κατ' εικόνα του εαυτού τους ή, αν θεωρούν τους εαυτούς τους αποτυχημένους, κατ' εικόνα της φαντασίας τους. Να μην προσπαθούν οι γονείς να κάνουν το παιδί τους κατ' εικόνα ούτε του εαυτού τους ούτε της φαντασίας τους.
- Για να μπορέσουμε να παιδαγωγήσουμε κάποιον, οφείλουμε να γίνουμε ένα με αυτόν.
- Προϋπόθεση της αληθινά παιδαγωγικής κίνησης είναι η συμπάσχουσα καρδιά, όχι η αντιπαλεύουσα.
- Αυτό που μπορούμε να προσφέρουμε, αν το προσφέρουμε, είναι ο τρόπος με τον οποίο ζούμε.
- Για τη σωστή χριστιανική αγωγή χρειάζονται λίγα λόγια, πολύ παράδειγμα και περισσότερη προσευχή. (Επιφάνιος Θεοδωρόπουλος)
- Το πρώτο που πρέπει να μάθει ένα παιδί είναι να ζει ελεύθερο. Κι ο δρόμος προς την ελευθερία αρχίζει από τη στέρηση.
- Ο άνθρωπος αλλάζει όχι με τα λόγια, αλλά με το βίωμα, με την αγάπη του Θεού και με τη χαρά που προέρχεται από αυτήν.
- Ο καλύτερος παιδαγωγός είναι αυτός που δίνει στον άλλον τη δυνατότητα να αναπτύξει αυτό που είναι.
- Όταν ο πολιτισμός μας φορτίζει τη λέξη "συναίσθημα" με αρνητικά ή έστω γραφικά συμφραζόμενα, δεν χρειάζεται να απορούμε, όταν οι νέοι αναζητούν υποκατάστατα συναισθημάτων (τα ναρκωτικά).
- Η επίδοση στο σχολείο είναι συνάρτηση πολλών κοινωνικών παραγόντων, κυρίως των πρώτων 6 ετών της ζωής του παιδιού.
- Οι αναπηρίες που δημιουργούνται στα πρώιμα στάδια της παιδικής μας ηλικίας είναι καταστάσεις σχεδόν μη αναστρέψιμες.

- Οι προσπάθειές μας για τη διαπαιδαγώγηση του παιδιού να γίνονται στην κατάλληλη φάση της ζωής του, ώστε αυτό να μπορεί να τις αποδεχτεί. Τα ερεθίσματα που δέχεται το παιδί να είναι κατάλληλα για το επίπεδο ωριμότητάς του. Να μην είναι ούτε πιο πρώιμα ούτε πιο όψιμα απ' ό,τι θα έπρεπε:

- Στην πρώτη παιδική ηλικία πρέπει να οικοδομηθεί το αίσθημα ασφάλειας του παιδιού.

- Έως την ηλικία των 5 ετών δεν πρέπει να γίνεται προσπάθεια περιστολής του εγώ του παιδιού. Με άλλα λόγια δεν πρέπει να "σπάσουμε" το πείσμα του παιδιού.

- Στις ηλικίες 6-11 (περίπου) ετών το παιδί χρειάζεται πλούσια ερεθίσματα, γιατί είναι σαν το σφουγγάρι. Πρέπει να υποστηρίξουμε την έντονη περιέργεια, τα πολλά "γιατί" του παιδιού. Παράλληλα όμως το παιδί χρειάζεται να συνειδητοποιεί ποια είναι τα όρια.

- Στην εφηβική ηλικία να μην παρεμβαίνουμε, αλλά απλά να παρακολουθούμε από κοντά τον έφηβο και να απομακρύνουμε τους κινδύνους.

- Να υπάρχει έντονος παρεμβατισμός στην παιδική ηλικία του παιδιού, όχι στην εφηβική. Στην εφηβική ηλικία πρέπει να οικοδομούμε σχέση εμπιστοσύνης και συμπαράστασης.

- Στη διαπαιδαγώγηση του παιδιού πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη τους κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες στους οποίους υπόκειται το παιδί.

- Ένας από τους στόχους της εκπαίδευσης πρέπει να είναι η ανάπτυξη του τρόπου προσέγγισης της γνώσης, όχι τόσο η συσσώρευση γνώσεων.

- Νομίζουμε ότι θεραπεύουμε τα παιδιά μας με τους ελέγχους, με τα κηρύγματα και με την επισήμανση των λαθών. Εκτός όμως από την επισήμανση των λαθών, οφείλουμε να έχουμε και τη μεταμορφωτική δυνατότητα, που μας τη δίνει το φρόνημα της ελεημοσύνης, δηλαδή να βλέπουμε, πίσω από το λάθος του ανθρώπου, το καλό που υποκρύπτεται και αυτό να του μαρτυρούμε.

- Όταν ένας άνθρωπος έχει κάνει κάποιο λάθος κι εγώ φορτωθώ το λάθος του κι αυτό είναι τιμωρία για μένα, τότε αυτός μπορεί να έρθει σε φιλότιμο και να διορθωθεί.

- Όταν ταυτιζόμαστε με το αγαπημένο πρόσωπο, δεν μπορούμε να λειτουργήσουμε παιδαγωγικά-θεραπευτικά γι' αυτό. Χρειάζεται να έχουμε κάποια απόσταση.

- Μια και δεν έχουμε βολικούς Καιάδες, για να πετάμε τα προβληματικά παιδιά, πρέπει να επενδύσουμε στην πρόληψη. Αν δεν επενδύουμε στην πρόληψη, πληρώνουμε πολλαπλάσια για θεραπεία. Και αν δεν πληρώνουμε για θεραπεία και κλειδώνουμε κάπου τα βίαια παιδιά που εξελίσσονται σε ενήλικα τέρατα, θα πληρώσουμε φόρο αίματος. Κάθε κοινωνία έχει τα παιδιά που της αξίζουν.

- Τα παιδιά είναι πολύ πιο ευτυχισμένα και πιο υγιή, όταν έχουν περιορισμούς και συγκρότηση.

- Η σημαντικότερη δημιουργία του ανθρώπου είναι να "χτίζει" σωστούς ανθρώπους.

- Ο δρόμος είναι μακρύς με διδαχές, είναι όμως σύντομος και αποτελεσματικός με παραδείγματα. (Σενέκας ο Νεότερος)

- Τα κακά παραδείγματα γυρίζουν σαν πλημμύρα σε εκείνους που τα δίνουν. (Σενέκας ο Νεότερος)
- Χιούμορ είναι η ικανότητά μας να αναγνωρίζουμε το χάσμα που χωρίζει τη φιλοδοξία από την επίδοση.
- Ο μορφωμένος άνθρωπος κουβαλάει πάντοτε μαζί του θησαυρούς. (Φαίδρος)
- Ο καθένας μας είναι ικανός για όλα. (Βιργίλιος)
- Από τη φρονιμάδα προέρχονται τα εξής αποτελέσματα: η καθαρή σκέψη, η ειλικρινής ομιλία και η δίκαιη πράξη. (Δημόκριτος)
- Από μόνος του κανένας δεν είναι αρκετά σοφός. (Πλάυτος)
- Η εκπαίδευση είναι θαυμάσιο πράγμα. Αλλά είναι καλό να θυμόμαστε πού και πού ότι αυτά που αξίζει να γνωρίζουμε δεν μπορούν να διδαχθούν. (Oscar Wilde)
- Εκπαίδευση είναι ό,τι επιβιώνει, όταν όλα όσα μάθαμε έχουν ξεχαστεί. (Burrhus Frederic Skinner)
- Εξήντα χρόνια πριν τα ήξερα όλα. Τώρα δεν ξέρω τίποτα. (Will Durant)
- Εκπαίδευση είναι η προοδευτική ανακάλυψη της άγνοιάς μας. (Will Durant)
- Όταν ένας διδάσκει, δύο μαθαίνουν. (Robert Half)
- Δάσκαλος είναι αυτός που πετυχαίνει την αναίρεση της ανισότητας.
- Από ένα καλό μάθημα βγαίνουν άνθρωποι αβέβαιοι, όχι ευχαριστημένοι.
- Χαρακτηριστικά του εφήβου είναι:
  - Η αντίδραση στην εξουσία.
  - Η μη δέσμευση.
  - Τα μη μεγαλεπήβολα-μακροχρόνια σχέδια.
  - Η ατομική διασκέδαση.
  - Το ενδιαφέρον να περνάει καλά, χαλαρά και χωρίς ευθύνες.
- Τι σκέφτονται τα παιδιά στην κάθε ηλικία για τον πατέρα:
  - 6 ετών: ο πατέρας τα ξέρει όλα.
  - 10 ετών: ο πατέρας ξέρει πολλά.
  - 15 ετών: ο πατέρας δεν ξέρει τίποτα.
  - 20 ετών: ο πατέρας ξέρει αρκετά.
  - 30 ετών: μπορούμε να ζητήσουμε και τη γνώμη του πατέρα.
  - 40 ετών: παρόλα αυτά ο πατέρας κάτι ξέρει περισσότερο.
  - 50 ετών: ο πατέρας τα ξέρει όλα.
  - 60 ετών: αχ και να ζούσε ο πατέρας να ζητούσαμε τη γνώμη του.
- Το παιδί μαθαίνει από το περιβάλλον μέσα στο οποίο ζει:
  - Αν ζει μέσα στην κριτική, μαθαίνει να κατακρίνει.
  - Αν ζει μέσα στην έχθρα, μαθαίνει να καυγαδίζει.
  - Αν ζει μέσα στην ειρωνεία, μαθαίνει να είναι ντροπαλό.

- Αν ζει μέσα στην ντροπή, μαθαίνει να αισθάνεται ένοχο.
- Αν ζει μέσα στην κατανόηση, μαθαίνει να είναι υπομονετικό.
- Αν ζει μέσα στην ενθάρρυνση, μαθαίνει να έχει εμπιστοσύνη.
- Αν ζει μέσα στον έπαινο, μαθαίνει να εκτιμά.
- Αν ζει μέσα στη δικαιοσύνη, μαθαίνει να είναι δίκαιο.
- Αν ζει μέσα στην ασφάλεια, μαθαίνει να πιστεύει.
- Αν ζει μέσα στην επιδοκιμασία, μαθαίνει να έχει αυτοεκτίμηση.
- Αν ζει μέσα στην παραδοχή και τη φιλία, μαθαίνει να βρίσκει την αγάπη μέσα στον κόσμο.
- Η λατρεία των ηρώων πρέπει να περιορίζεται στους ανηλίκους, αλλά κι εκεί ακόμα είναι επικίνδυνη. Οι ανήλικοι θα πρέπει να γνωρίζουν αρκετά για την ανθρώπινη ατέλεια.
- Όταν στο παιδί δίνουμε ό,τι θελήσει, θεωρεί ότι το περιφρονούμε και ότι δεν το υπολογίζουμε. Αντίθετα, όταν του βάζουμε όρια, θεωρεί ότι του δίνουμε σημασία και ότι το υπολογίζουμε.
- Όταν οι γονείς ικανοποιούν όλες τις επιθυμίες των παιδιών τους, τότε αυτά δεν αναπτύσσουν αίσθημα αυτοαξίας. Οι γονείς αυτοί στην πραγματικότητα δεν αγαπούν ή δεν ξέρουν να αγαπούν τα παιδιά τους.
- Η ικανοποίηση όλων των επιθυμιών του άλλου, π.χ. ενός παιδιού, πίσω από τη φαινομενική λύπη κρύβει τον φόβο μας ότι θα πονέσουμε, αν αρνηθούμε.
- Πολλά παιδιά κάνουν ζαβολιές, για να δοκιμάσουν την αγάπη των γονιών τους. Οι γονείς οφείλουν να επισημάνουν το πρόβλημα στο παιδί με τρόπο που αυτό να το καταλάβει και όχι να "χαϊδέψουν" το παιδί. Το πρώτο είναι πράξη αγάπης, το δεύτερο όχι.
- Όταν ένας άνθρωπος ικανοποιεί συνεχώς τις επιθυμίες κάποιου άλλου, π.χ. ενός παιδιού, συχνά αυτό το κάνει, για να εξασφαλίσει τη μόνιμη προσκόλληση του άλλου σε αυτόν.
- Οι γονείς που συνεχώς δίνουν παροχές στα παιδιά τους και δεν περιμένουν κάποια αντιπροσφορά από αυτά, υπονομεύουν απάνθρωπα την αυτοεκτίμηση των παιδιών τους και τα κάνουν να πιστεύουν ότι όλος ο κόσμος έχει την ίδια υποχρέωση απέναντι σε αυτά. Τα παιδιά αυτά μεγαλώνοντας θα συνεχίσουν να έχουν προσδοκίες από τους άλλους και αυτό θα έχει ως συνέπεια οι άλλοι να φεύγουν από κοντά τους. Θα είναι καταδικασμένα σε μια τραγική αποστέρωση της ανθρώπινης παρουσίας στη ζωή τους.
- Οι υπερβολικές προσδοκίες των γονέων βλάπτουν τα παιδιά. Τα κάνουν να παραιτούνται από κάθε προσπάθεια (τα παραλύουν) και τα πανικοβάλλουν.
- Όπως η έλλειψη προσδοκιών δημιουργεί στα παιδιά την αίσθηση ότι οι γονείς δεν τα αγαπούν, έτσι και οι υπερβολικές προσδοκίες δημιουργούν σε αυτά την ίδια αίσθηση. Στη δεύτερη περίπτωση τα παιδιά αισθάνονται ότι οι γονείς τα έχουν για τη δική τους προβολή και καταξίωση.
- Όταν οι γονείς θέτουν τα σωστά όρια στα παιδιά τους και όταν οι προσδοκίες που έχουν από αυτά είναι λογικές, τότε τα παιδιά τους βελτιώνονται. Απαραίτητος βέβαια είναι ο

έλεγχος.

- Όταν οι γονείς θέτουν όρια στα παιδιά τους, στην ουσία λένε στα παιδιά τους "σας αγαπούμε και νοιαζόμαστε για σας". Και όταν τα παιδιά αντιδρούν στα όρια που θέτουν οι γονείς τους, στην ουσία ζητούν από τους γονείς τους να αποδείξουν την αγάπη τους προς αυτά.
- Το παιδί στο σπίτι χρειάζεται: σταθερότητα, ασφάλεια, ειλικρίνεια, όρια, αγάπη άνευ όρων, σεβασμό (να ακούμε την άποψή του), συνοχή, διάκριση, ενημέρωση σε θέματα σεξουαλικής αγωγής από νωρίς.
- Οφείλουμε να δίνουμε στο παιδί το σαφές μήνυμα ότι δεν θέλουμε να του υποδείξουμε τι να κάνει, αλλά να του δώσουμε τα απαραίτητα στοιχεία, ώστε να κάνει τη σωστότερη επιλογή.
- Για να γίνει ένα παιδί ώριμο και πειθαρχημένο, ο γονιός οφείλει να εκφράζει την αγάπη του: α) με σωματική επαφή, β) με οπτική επαφή, γ) με συγκεντρωμένη προσοχή και δ) με πειθαρχία, φτάνει να γίνεται με τρόπο που το παιδί να μη νιώθει αδύναμο.
- Το παιδί από μικρό πρέπει να μάθει να αγαπά, να νοιάζεται, να δίνει, να στερείται και να υπακούει. Αυτά θα τα χρειαστεί σε όλη τη ζωή του και κυρίως στην έγγαμη.
- Παιδί που δεν έμαθε να στρώνει το κρεβάτι του, να βάζει τα παπούτσια του, να βγαίνει να ψωνίζει και να κατεβάζει τα σκουπίδια του σπιτιού, δεν θα μπορέσει να κάνει σωστό γάμο, όσο της Εκκλησίας κι αν είναι.
- Ο Θεός παίζει πάντα ορθά το παιχνίδι Του. Εάν κι εμείς παίζουμε ορθά το παιχνίδι μας έναντι των παιδιών μας, τότε είναι σίγουρο ότι κάποτε αυτά θα συναντήσουν τον Θεό, έστω και σε χρόνο βραδύτερο από εκείνον που εμείς επιθυμούμε. Παίζουμε ορθά το παιχνίδι μας, όταν παρακολουθούμε τον Θεό κι όχι όταν αναγκάζουμε Αυτόν να μας παρακολουθήσει μέσα στην αγωνία και στο άγχος μας, μέσα στους υπολογισμούς και στους σχεδιασμούς μας.
- Τα παραμύθια έχουν ενότητα. Αυτός είναι ένας σημαντικός λόγος που τα παραμύθια ωφελούν.
- Τα παιδιά είναι έτοιμα να αναγνωρίσουν το εξαιρετικό σε πράξεις και όχι σε πρόσωπα. (Βασίλειος Καραποστόλης)
- Το Πνεύμα, για να αποδώσει, θέλει τάξη, πειθαρχία και εργατικότητα.
- Αυτό που εκπέμπεις, αυτό έχεις. Αυτό που δίνεις, αυτό εισπράττεις.
- Συχνά οι γονείς εξαγοράζουν τις τύψεις τους πληρώνοντας.
- Διασκέδαση σημαίνει διασκορπισμός, ξεχαρβάλωμα. Την ψυχαγωγία να επιζητούμε, όχι τη διασκέδαση.
- Αφήσαμε τη σοφία για τη γνώση και αφήσαμε τη γνώση για την πληροφόρηση. (Έλιοτ)
- Ο αληθινός παιδαγωγός φροντίζει από την αρχή "να γίνει ίσιο το δεντράκι". Αυτό είναι πολύ πιο εύκολο και αποτελεσματικό από το να προσπαθεί να το ισιώσει, αφού αυτό έχει στραβώσει.

- Το παιδί που αντιστέκεται και δεν παρασύρεται σε λανθασμένες-επιβλαβείς ενέργειες άλλων παιδιών όχι μόνο δεν είναι παιδί μειονεκτικό, αλλά είναι ξεχωριστό και ιδιαίτερο. Οι άνθρωποι δεν είναι κοπάδι.
- Χρειαζόμαστε παιδαγωγούς στη ζωή μας. Παιδαγωγοί δεν είναι αυτοί που μιλάνε, αλλά αυτοί που ζούνε. Και αυτοί που ζούνε είναι οι άγιοί μας.
- Δεν παιδαγωγούμε, όταν κάνουμε παρατηρήσεις στους άλλους. Παιδαγωγούμε, όταν δίνουμε παράδειγμα ζωής, όταν δίνουμε πρόταση ζωής.
- Πολλές φορές θέλουμε να παιδαγωγήσουμε τα παιδιά μας (ή τον άλλον) όχι από αγάπη, αλλά από προσωπικές ενοχές. Αυτό που χρειαζόμαστε τότε είναι η μετάνοια.
- Τα παιδιά παίρνουν από την ενέργεια που δίνουν στον χώρο τα πρόσωπα των μεγάλων, κυρίως των γονιών. Και τα πρόσωπα όλων εμπνέονται από τη χάρη του Θεού.
- Στον άνθρωπο με κακή αγωγή, το θάρρος γίνεται θράσος, η σοφία γίνεται σχολαστικότητα, η ευφυΐα γίνεται κοροϊδία, η απλότητα γίνεται βαναυσότητα και η καλοσύνη γίνεται κολακεία. (Τζον Λοκ)
- Αν θελήσουμε να βρούμε την πηγή κάθε αξίας, θα φτάσουμε στη μητρική αγκαλιά.
- Το πιο δύσκολο πράγμα για το σημερινό παιδί είναι να μάθει καλή διαγωγή, χωρίς να τη βλέπει γύρω του.
- Καμία κληρονομιά δεν είναι τόσο πολύτιμη όσο η τιμιότητα.
- Αυτά που επιδρούν σε ένα παιδί είναι: α) η κληρονομικότητα, β) το οικογενειακό περιβάλλον, γ) το σχολικό περιβάλλον, δ) το κοινωνικό περιβάλλον και ε) το εκκλησιαστικό περιβάλλον.
- Μεγαλοφυΐα είναι το άθροισμα δύο κυρίως παραγόντων, όπου το 1 είναι η ευφυΐα και το 99 ο ιδρώτας. (Αϊνστάιν)
- Ο άνθρωπος (κυρίως το παιδί) έχει ανάγκη συναισθηματικής τροφοδοσίας. Πολλές φορές όμως η πηγή συναισθηματικής τροφοδοσίας που βρίσκει είναι ζημιογόνος.
- Η Θεία Λειτουργία, εφόσον τη συνειδητοποιούμε, είναι το καλύτερο διδασκαλείο.
- Η κυρίαρχη λέξη στη διαδικασία της μετάδοσης της γνώσης είναι η συγκατάβαση.
- Κάποιοι γονείς αφήνουν το παιδί χωρίς καθοδήγηση στα ηθικά και πνευματικά θέματα, δήθεν για να πιστέψει όπου αυτό θελήσει, όταν μεγαλώσει. Αυτό έχει ως συνέπεια: α) το παιδί να βρίσκεται σε όλο και μεγαλύτερη σύγχυση σχετικά με τον κόσμο και β) το παιδί να αποτελεί εύκολη λεία στις μυστικιστικές ομάδες και στις άλλες οργανώσεις που προσφέρουν εσφαλμένες, υποδουλωτικές και καταστροφικές απαντήσεις στα προβλήματα της ζωής.
- Όταν είμαστε πάντα διαθέσιμοι να δίνουμε στους νέους την αγάπη, τότε μιμούμαστε τον τρόπο που ο Θεός απευθύνεται σε μας. Είναι πάντοτε διαθέσιμος να μας θρέψει και να μας βοηθήσει ως μέλη της οικογένειάς Του, ακόμη και όταν Τον απορρίπτουμε.
- Να διατηρούμαστε στη θέση του ηγέτη για τα παιδιά μας.
- Να εμπνέουμε με αγάπη στα παιδιά μας την πειθαρχία.

- Να αγαπάμε τους νέους άνευ όρων.
- Να διατηρούμε ανοιχτούς τους δρόμους από τους οποίους ο νέος θα επιστρέψει σε μας, για να ξαναγεμίσει το συναισθηματικό του δοχείο.
- Η συγκεντρωμένη προσοχή είναι η πιο απαιτητική ανάγκη που έχει ένας νέος.
- Να επικοινωνούμε με τους νέους οπτικά και σωματικά.
- Να διατηρούμε πάντα τον αυτοέλεγχό μας.
- Να βοηθάμε στη βελτίωση του επιπέδου έκφρασης του θυμού του νέου.
- Στον καθορισμό των προνομίων για έναν νέο, να εργαζόμαστε στην κατεύθυνση της δημιουργίας σχέσης αμοιβαίας εμπιστοσύνης.
- Όταν χρειάζεται, να χρησιμοποιούμε την τεχνική της αναβολής μιας απόφασής μας.
- Να κάνουμε τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν ότι η τελική πρόθεσή μας δεν είναι να τα εμποδίσουμε, αλλά να τα προετοιμάσουμε για μια υπεύθυνη ανεξαρτησία και ωριμότητα.
- Να είμαστε ευγενικοί και φιλικοί με τους φίλους των νέων μας.
- Να σεβόμαστε τον νέο με το να τον κάνουμε κοινωνό της γνώμης μας, χωρίς να τον κριτικάρουμε ή να απορρίπτουμε τη γνώμη του.
- Να δίνουμε στους νέους μηνύματα ελπίδας, θάρρους και αγωνιστικότητας.
- Η πνευματική αγωγή που δίνουμε σε έναν νέο να είναι ευχάριστη.
- Να δίνουμε στους νέους μια καθαρή αντίληψη του κόσμου και των προβλημάτων του, που φέρνουν σύγχυση.
- Να εμπνέουμε στους νέους μας πνευματικά ενδιαφέροντα, να μοιραζόμαστε μαζί τους τις πνευματικές μας εμπειρίες και να είμαστε παραδείγματα συγνώμης.
- Τα παιδιά είναι ο καθρέφτης της σχέσης. Πρέπει πρώτα να έχει οικοδομηθεί η σχέση και μετά να γίνονται τα παιδιά.
- Η εφηβική κρίση είναι κρίση αυτονομίας και αποδέσμευσης. Κρίση ανεξαρτησίας και ελευθερίας.
- Για να μην οδηγούνται οι έφηβοι στην παραίτηση, να τους κάνουμε να αισθάνονται ότι έχουν επίδραση-επιρροή, να αισθάνονται δηλαδή ότι δεν είναι νήπια.
- Οι γραμμές των ορίων είναι σαν τον φάρο, που δείχνει πού σταματάει η ασφαλής πλεύση. Αλλού φωτίζει τα περάσματα ανάμεσα από υφάλους κι αλλού ορίζει τον δρόμο προς την ανοιχτή θάλασσα.
- Πνευματικά υγιή παιδιά μεγαλώνουν, μόνο από συζύγους που έχουν ενότητα.
- Δεν διδάσκουμε εκείνο που θέλουμε ούτε εκείνο που ξέρουμε. Διδάσκουμε εκείνο που είμαστε.
- Και οι κουνέλες κάνουν παιδιά. Σημασία όμως έχει το πώς μεγαλώνουμε, το πώς μορφώνουμε τα παιδιά.
- Οι ψυχολόγοι λένε πως οι νέοι άνθρωποι, λόγω ηλικίας, δεν υπολογίζουν τον θάνατο, δεν τον σκέφτονται, δεν έχει μέσα τους εκτόπισμα. Κι έτσι, όσοι προσπαθούν να τους

αποτρέψουν από τις ποικίλες εξαρτήσεις, προβάλλοντας ως επιχείρημα τον κίνδυνο του θανάτου, δεν πετυχαίνουν τίποτα. Οι νέοι δεν έχουν συναίσθηση του κινδύνου. Όμως, περισσότερο από κάθε άλλον, οι νέοι συναισθάνονται την αξία της ελευθερίας. Αποζητούν αυτονομία, διεκδικούν ανεξαρτησία βούλησης και ζωής. Κι έτσι, ο κίνδυνος της ανεξαρτησίας ίσως αποτελεί πειστικότερο επιχείρημα από αυτόν του θανάτου. Η κάθε είδους εξάρτηση σημαίνει υποδούλωση, καθήλωση της θέλησης στα δεσμά της ανάγκης, σημαίνει δηλαδή ζωή ασύμμετρη με τα αληθινά οράματα και τις επιδιώξεις των νέων.

- Να μη συγχέουμε την αυταρχικότητα με την πειθαρχία. Η πειθαρχία στην αγωγή του παιδιού είναι αναγκαία.
- Καθοριστική της προσωπικής ανάπτυξης-εξέλιξης του ανθρώπου είναι η χρονική περίοδος από τη βρεφική ηλικία έως και την εφηβεία, κυρίως όμως η χρονική περίοδος των πρώτων 6 ετών.
- Η ποιότητα της σύνδεσης του παιδιού κατά τη βρεφική ηλικία (έως 3 ετών) με τους γονείς του καθορίζει πολύ σημαντικά πράγματα, που θα εκφραστούν αργότερα στη σχέση και στον γάμο. Στη διαδικασία της σύνδεσης δημιουργείται στο παιδί η αίσθηση του στερεού εδάφους, της ασφάλειας. Έχει πολύ μεγάλη σημασία η εμπειρία που λαμβάνει το παιδί από τους γονείς του. Τότε, εφόσον το παιδί εισπράττει αληθινή αγάπη, μαθαίνει κι αυτό να αγαπά αληθινά.
- Η εικόνα των γονέων στα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού, δηλαδή αν οι γονείς ήταν αξιόπιστα πρόσωπα ή όχι, εσωτερικεύεται στην ψυχή του παιδιού και καθορίζει την κατοπινή του κατάσταση. Καθορίζει αν το παιδί θα εμπιστεύεται ή θα είναι καχύποπτο και αν θα αποφεύγει τις εξαρτήσεις ή θα πέφτει σε αυτές. Βέβαια, αυτή η εικόνα των γονέων του στα πρώτα χρόνια της ζωής του δεν καταργεί την προσωπική ευθύνη του ανθρώπου.
- Όταν ο γονιός προσκολλάται υπερβολικά στο παιδί, αυτό που εισπράττει το παιδί είναι άγχος και ότι ο φύλακός του (ο γονιός του) είναι αδύναμος. Το παιδί προσκολλάται τότε κι αυτό στον γονιό και μαθαίνει στη ζωή του την προσκόλληση και την εξάρτηση.
- Το παιδί μας δεν είναι προέκταση του εαυτού μας.
- Το χαρακτηριστικό της μετά τη βρεφική παιδικής ηλικίας είναι η κοινωνικοποίηση. Ο ψυχικός κόσμος του ενός παιδιού πλησιάζει τον ψυχικό κόσμο του άλλου παιδιού. Μπαίνουν κανόνες στις σχέσεις μεταξύ των παιδιών και αρχίζει να αναπτύσσεται ο σεβασμός των ορίων. Το παιδί μαθαίνει κάτι πολύ σημαντικό, το μοίρασμα. Όλα αυτά, εφόσον υπάρχουν, θα περάσουν κατόπιν και στη σχέση.
- Στην εφηβεία το παιδί έχει να εμπεδώσει την ταυτότητα του φύλου του και να αποδεχθεί το σώμα του. Αυτά είναι καθοριστικά για την κατοπινή ερωτική ζωή του.
- Στην εφηβεία διαμορφώνεται η εικόνα που έχουμε για τον εαυτό μας, διαμορφώνεται η αυτοεκτίμησή μας.
- Μια ένδειξη πνευματικής ένδειας είναι ότι έχει περιθωριοποιηθεί (σχεδόν έχει

καταργηθεί) η παιδεία της σοφίας και κυριαρχεί η παιδεία της οικονομίας, η παιδεία των αριθμών. Ο άνθρωπος δεν σκέφτεται βαθιά-πνευματικά, αλλά σκέφτεται σε επίπεδο πλαίσιο. Ο πολιτισμός μας έχασε την έννοια της σοφίας.

- Ο ενήλικος που μεγάλωσε με σωστά τροφοδοτημένο το συναισθηματικό του δοχείο εκτιμά τον εαυτό του. Κατά συνέπεια, είναι λιγότερο ανασφαλής και καχύποπτος και έχει δυνατότητες για πιο υγιείς σχέσεις με τους συνανθρώπους του.
- Η παιδεία οφείλει να είναι μια φανέρωση τρόπου ζωής.
- Η Εκκλησία προτείνει την εγκράτεια της σάρκας όχι για ηθικιστικούς λόγους, αλλά για να δώσει τη δυνατότητα πλήρους οράσεως και αγάπης στη σχέση. Γιατί, όταν θα αρνηθώ και θα στερηθώ κάτι που είναι στη φύση μου και άρα το θέλω εξαρχής, πηγαίνοντας κόντρα στον εαυτό μου πηγαίνω κόντρα στο συμφέρον μου και έτσι η αγάπη μου αποκτά άλλη διάσταση και καθαρότητα, άλλη δυνατότητα όρασης. Τότε μπορώ να δω καθαρά και την πραγματικότητα του άλλου ανθρώπου.
- Τα παιδιά μας τα μεγαλώνουμε με το βίωμά μας. Η καλύτερη διαπαιδαγώγηση είναι να έχουμε πνευματική ζωή και να αφήνουμε τα παιδιά μας στον Θεό.
- Τις περισσότερες φορές τα παιδιά παραστρατούν, γιατί παραστρατημένοι είναι οι γονείς τους. Αν ο γονέας επανέλθει στον ορθό δρόμο, ίσως να μη χρειάζεται η διδασκαλία. Το παράδειγμα της ζωής του γονέα από μόνο του φτάνει. Κι όταν ο Θεός πληροφορήσει την καρδιά του ότι πρέπει να πει κάτι, τότε να το πει. Να έχουμε την καρδιά μας ανοιχτή στον Θεό να μας πληροφορεί. Να μη λειτουργούμε μόνο με τον λογισμό μας, γιατί αυτό μπορεί να γίνει αφορμή μεγαλύτερης καταστροφής.
- Να προσέχουμε με τι πληροφορούμε τον νου μας και την καρδιά μας, ώστε να μη γεμίζουμε με σκουπίδια και άχρηστες πληροφορίες. Η ενασχόλησή μας με το κακό εξασθενεί τις δυνάμεις μας τις πνευματικές.
- Πατέρας και μάνα δεν γίνονται κάποιος επειδή γέννησαν ένα παιδί, αλλά κάποιος που πρώτα οι ίδιοι γεννήθηκαν πνευματικά. Και ο αληθινός πατέρας και η αληθινή μάνα αναγεννούν και το παιδί τους.
- Πώς είναι δυνατόν ένας πιτσιρικάς που νιώθει ότι αδικείται να κάνει ανατροπή μέσα του, όταν ούτε οι μεγάλοι δεν μπορούν να το κάνουν; Χρειάζεται να δουλέψουμε πολύ με τον εαυτό μας, ώστε να ενεργοποιήσουμε τη χάρη του Θεού, για να υπερβούμε αυτή τη δυσκολία.
- Μας λείπει η παιδεία του άλλου τρόπου ζωής.
- Σε άνθρωπο με μεγάλη ενεργητικότητα, π.χ. σε ένα παιδί, δεν πρέπει να λέμε τι να μην κάνει, αλλά να διοχετεύουμε σε θετική κατεύθυνση την ενεργητικότητά του, λέγοντάς του τι να κάνει.
- Η οργή των νέων δεν είναι η ασθένειά τους. Είναι το σύμπτωμα που δείχνει ότι είναι άρρωστη η κοινωνία, δηλαδή όλοι μας. Όταν χτυπούμε το σύμπτωμα και όχι την ασθένεια,

δεν βοηθούμε στη λύση του προβλήματος.

- Όταν επιλέγουμε να ζούμε με προσωπεία και να μην τακτοποιούμε την κατάσταση της καρδιάς μας, αυτό κάποια στιγμή θα βγάλει προβλήματα, τόσο στα παιδιά μας όσο και σε μας τους ίδιους.
- Και ο νέος έχει τις ευθύνες του. Διατηρεί το αυτεξούσιό του. Δεν είναι σε κατάσταση αμνηστίας λόγω της ηλικίας του.
- Όταν ένας άνθρωπος, π.χ. ένας νέος, παίρνει πάντα ό,τι θέλει, όποτε το θέλει, μειώνεται η δύναμή του να αντιμετωπίζει τις δυσκολίες. Θέλει να επιτυγχάνει πράγματα χωρίς κόπο και του αναπτύσσεται η οργή.
- Όταν οι γονείς βάζουν στο παιδί από μικρό κάποια όρια, τότε το παιδί μαθαίνει να σέβεται και να συμπεριφέρεται με τρόπο που τιμά τον άλλον.
- Όταν το παιδί μεγαλώνει σε περιβάλλον συναισθηματικής ανασφάλειας, τότε στη ζωή του θα έχει λανθασμένη αντιληπτικότητα των μηνυμάτων, θα βλέπει τους άλλους με καχυποψία και αυτό θα του βγάζει οργή.
- Ο νέος απεχθάνεται την υποκρισία και το ψέμα.
- Ο νέος δεν αποδέχεται τον νομοταγή, γιατί ξέρει ότι η μεγαλύτερη ανηθικότητα είναι αυτή που επενδύεται με νομικούς ακροβατισμούς.
- Ο νέος αγαπά τη στάση ζωής που υπηρετεί την αλήθεια και τη ζεστασιά της ανθρώπινης σχέσης.
- Μερικοί νέοι που ορίζονται ως αναρχικοί ή αντικομμουνιστές στην ουσία διεκδικούν τη ζεστασιά μιας σχέσης και προσπαθούν να δημιουργήσουν έναν χώρο που να γεννά μια οικογενειακή ατμόσφαιρα.
- Ο νέος δεν είναι νηστικός τόσο από δουλειά και υλικά αγαθά όσο από εμπειρίες και βιώματα που θα τον κάνουν να ανασάνει και να καταλάβει ότι αξίζει να ζει.
- Ο νέος θέλει να αισθάνεται ότι πραγματικά ενδιαφερόμαστε για την κατάστασή του, για την αγωνία του, για την αναζήτησή του.
- Πιο εύκολα δίνεις τροφή σε έναν νέο παρά ικανοποιείς την αναζήτησή του.
- Οι θέσεις, τα αξιώματα και οι θεσμοί σπάνια έχουν αξία στη συνείδηση του νέου ανθρώπου. Αντίθετα, του βγάζουν μια διάθεση χλευασμού και προσβολής. Όχι μόνο γιατί ο νέος αντιδρά σε ό,τι προσπαθεί να τον κατευθύνει και να κυριαρχήσει πάνω του, αλλά κυρίως γιατί θεωρεί ότι η εξουσία και τα αξιώματα διακατέχονται από ψύχρα κι από έλλειψη ευαισθησίας και διάκρισης για το τι έχει ανάγκη.
- Η πραγματική εξουσία είναι αυτό που μας πρότεινε ο Χριστός, δηλαδή η άρνηση της δύναμης. Όταν ο άλλος παρουσιάζεται ως αδύναμος, πιο εύκολα τον αποδεχόμαστε και πιο εύκολα τον ακούμε. Όταν παρουσιάζεται ως πανίσχυρος, από τον οποίο εξαρτάται η ύπαρξή μας, τότε αυτό θα μας βγάλει την αντίδραση και την άρνηση.
- Ο νέος περιμένει από μας να του πούμε γιατί αξίζει να ζούμε. Όμως τη μεγαλύτερη

βαρύτητα δεν θα τη δώσει ο νέος σε αυτό που λέμε, αλλά στο κατά πόσο ζούμε αυτό που λέμε. Κι αν είμαστε κάποια "ρομποτάκια", που δουλεύουμε 15 ώρες την ημέρα, ή κάποια "χριστιανικά φυτά", που ψυχαναγκαστικά προσπαθούμε κάνοντας κάποια πράγματα να πάμε σε έναν παράδεισο, τότε σίγουρα δεν θα αποδείξουμε στον νέο ότι αξίζει να ζούμε.

- Τι είναι χειρότερο για τον Θεό; Να καταπατούνται εικόνες ή εμείς οι πιστοί να παραχαράσσουμε με τη ζωή και τον λόγο μας το θέλημα του Θεού; Όταν συμβαίνει το δεύτερο, ακυρώνουμε τις δυνατότητες και τις ελπίδες των άλλων, π.χ. των νέων, να ακουμπήσουν κάπου, ώστε να βρουν μια κατεύθυνση ζωής.
- Η οργή των νέων δείχνει ότι η κοινωνία και η Εκκλησία δεν έχουν βρει ακόμη την ειρήνη.
- Ο γονέας που δεν ζει ζωή πνευματική στερεί από τα παιδιά του σημαντικά εφόδια. Υπάρχει όμως η πρόνοια και η αγάπη του Θεού.
- Την πνευματικότητα οφείλουν οι γονείς να τη δίνουν στα παιδιά με τον σωστό τρόπο. Διαφορετικά, τα αποτελέσματα μπορεί να είναι αντίθετα.
- Για να αναπτύξουν τα παιδιά μας υγιείς προσωπικότητες και για να μην κινδυνεύουν από την εκμετάλλευση κάποιων, οφείλουμε να τα εμφυσήσουμε ασφάλεια και αυτοεκτίμηση.
- Ευχή αντί νουθεσίας προς έναν έφηβο: "Σου εύχομαι η χάρη του Θεού να σε λούζει, να σε χτενίζει και να σε ομορφαίνει σε όλη σου τη ζωή".
- Όταν οι γονείς τα παιδιά τους από μικρά τα μαθαίνουν να κάνουν δουλειές, τα βοηθούν πολύ, ώστε στην ενήλικη ζωή τους να έχουν ωριμότητα και υπευθυνότητα.
- Κάθε άνθρωπος έχει τη δική του προσωπικότητα. Γι' αυτό είναι λάθος να συγκρίνουμε ανθρώπους μεταξύ τους, π.χ. να συγκρίνουμε τα παιδιά μιας οικογένειας.
- Η παιδεία είναι το μέγιστο μάθημα, αν και δεν διδάσκεται. Είναι το μάθημα της ευαισθησίας, της καλλιέργειας και της ανθρωπιάς.
- Το παιδί μπολιάζεται με την παιδεία μέσω της επικοινωνίας του με ανθρώπους που την έχουν. (Χρίστος Τσολάκης)
- Παιδεία είναι η πραγμάτωση της ανώτερης φύσης του ανθρώπου. Αυτή η πραγμάτωση γίνεται τόσο κατά τη διδασκαλία των μαθημάτων όσο και έξω από αυτήν.
- Αληθινά μορφωμένος δεν είναι αυτός που γνωρίζει πολλά, αλλά αυτός που έχει καλλιεργηθεί, έχει εμπλουτιστεί και έχει εκλεπτυνθεί.
- Η κακοδαιμονία που δέρνει την ανθρωπότητα δεν οφείλεται σε έλλειψη τεχνολογικής υποδομής, αλλά στην έλλειψη παιδείας.
- Μπορεί ένας άνθρωπος να μην έχει διαβάσει κανένα βιβλίο στη ζωή του, αλλά να έχει παιδεία. Αυτό γίνεται σε ανθρώπους που διαβάζουν συστηματικά τα "βιβλία" της φύσης και της κοινωνίας.
- Οι λέξεις μπορούν να λειτουργήσουν λογοτεχνικά, να μας ελευθερώσουν και να μας εξυψώσουν, μόνο όταν είναι οι ίδιες ελευθερωμένες. Όσο πιο πολύ ελευθερώνεται μια λέξη, τόσο πιο άνετα κινείται στον λογοτεχνικό χώρο και τόσο πιο πολύ ελευθερώνει και εξυψώνει

κι εμάς. Στον ποιητικό λόγο οι λέξεις βρίσκονται στην υπέρτατη χρήση τους κι είναι απόλυτα ελευθερωμένες.

- Η πιο δυνατή λέξη είναι εκείνη που παρουσιάζει τον υψηλότερο δείκτη ελευθερίας.
- Η μνήμη μπορεί να καλλιεργηθεί. Για να γίνει αυτό, χρειάζεται εξάσκηση, π.χ. ανάγνωση κειμένων, προσπάθεια επίλυσης μαθηματικών ασκήσεων κ.ά.
- Οι τέχνες διακρίνονται: α) στις εικαστικές (όπως ζωγραφική, γλυπτική, κεραμική, αρχιτεκτονική, διακοσμητική), β) στις φωνητικές (όπως μουσική, λογοτεχνία, ποίηση, δράμα) και γ) στις μιμητικές (όπως χορός, θέατρο, κινηματογράφος).
- Ο γονέας αδυνατεί να παιδαγωγήσει το παιδί του, γιατί μένει στο φαινόμενο και δεν εισχωρεί στο βάθος, εκεί που μπορούν να γεννηθούν οι δυνατότητες θεραπείας.
- Το έμπρακτο της αγάπης την οριοθετεί. Για παράδειγμα, η μητέρα που παραταΐζει το παιδί της κάνει κάτι που είναι έξω από τα όρια της αγάπης.
- Είναι λάθος οι γονείς που έχουν πρόβλημα μεταξύ τους να λένε "ναι, εμείς οι δύο έχουμε πρόβλημα, αλλά τα παιδιά μας τα φροντίζουμε".
- Ο γονέας να μη βάζει το παιδί του πάνω από τον Χριστό, αλλά να το προσεγγίζει εν Χριστώ. Το εν Χριστώ πλησίασμα ελευθερώνει, δεν παγιδεύει. Αφού το παιδί είναι του Θεού, ας αφήσουμε τον Θεό, που το αγαπά πιο πολύ από τον γονέα, να το κάνει ό,τι Αυτός θέλει. Για να γίνει όμως αυτό, χρειάζεται βαθιά πίστη και προσευχή.
- Όταν οι μεγάλοι δεν κατανοούν τους νέους, το αποτέλεσμα είναι οι νέοι να οργίζονται και οι μεγάλοι να απελπίζονται.
- Το να ικανοποιούμε ως γονείς όλα τα θελήματα των παιδιών μας δημιουργεί σε αυτά αταξία και την ανάγκη για επιπλέον περιορισμό των παιδιών αργότερα. Αυτή η οδός είναι η αντίθετη από την παιδαγωγική. Τα παιδιά, όταν είναι μικρά, έχουν ανάγκη τα όρια, ώστε να αναπτύξουν την εσωτερική πειθαρχία και την ελευθερία.
- Αν μια μάνα έχει τον Χριστό μέσα της, σέβεται το παιδί της και δεν λέει "το παιδί μου" ούτε καν "το παιδί μας", αλλά λέει "το παιδί του Θεού". Δεν θεωρεί το παιδί κτήμα της, αλλά ότι της το εμπιστεύθηκε ο Θεός, για να το διακονήσει. Και ναι μεν το φροντίζει, αλλά σιγά-σιγά του δίνει τα περιθώρια προσωπικής ελευθερίας-κλίσης. Έτσι φτιάχνει μια υγιή προσωπικότητα.
- Η αληθινή παιδαγωγική δεν είναι αυτή που καταξιώνει ή απορρίπτει, αλλά αυτή που ενεργοποιεί τον άνθρωπο σε μια κατεύθυνση-πορεία ζωής, η οποία είναι σύμφωνη με τη φύση του ανθρώπου.
- Στην αληθινή παιδαγωγική φανερώνεται το τραύμα, αλλά δίνονται και οι δυνατότητες, η προοπτική. Το να φανερώνεται το τραύμα χωρίς να δίνονται οι δυνατότητες είναι δαιμονικό.
- Να μη δασκαλεύουμε τον άλλον. Με την ίδια τη ζωή μας να του δίνουμε άλλη κατεύθυνση. Κάποιες φορές όμως μπορεί να χρειάζεται και να του μιλήσουμε. Τότε αυτό να το κάνουμε, χωρίς να απελπίζουμε τον άλλον και χωρίς να τον θίγουμε. Και μετά να

συνειδητοποιούμε ότι η όποια αλλαγή είναι από τον Θεό και από τον ίδιο τον άνθρωπο κι όχι από μας.

- Ο Θεός δίνει στον κόσμο δασκάλους με αδυναμίες κι όχι αγγέλους, για να υπάρχει συγκατάβαση και επιείκεια.
- Ο άνθρωπος που συναισθάνεται τη δική του αδυναμία-αμαρτωλότητα-αναπηρία είναι πιο παιδαγωγικός και ωφέλιμος. Δίνει σωστότερη αγωγή στον άλλον.
- Αν η αγάπη για το παιδί σου ξεπεράσει τον πόθο σου για την πνευματική σου πορεία, δεν θα προοδεύσετε πνευματικά ούτε εσύ ούτε το παιδί σου.
- Οι πρωτόπλαστοι βγήκαν από τον παράδεισο, επειδή έχασαν την παιδικότητά τους. Ο μόνος τρόπος να γυρίσουμε στον παράδεισο είναι να γίνουμε σαν τα παιδιά.
- Μια γυναίκα που είναι συναισθηματικά χορτάτη από τον άνδρα της είναι πιο ισορροπημένη-υγιής και κατά συνέπεια έχει τις προϋποθέσεις να φερθεί ανάλογα και στα παιδιά της.
- Όταν πολεμάμε κατά μέτωπο τα πάθη, αυτά αποκτούν δύναμη μέσα μας. Έτσι και στην αγωγή των παιδιών, όταν προσπαθούμε να διορθώσουμε τα παιδιά μας με άτσαλο τρόπο, πετυχαίνουμε τα αντίθετα αποτελέσματα.
- Από το να κάνουμε έργο είναι πιο σημαντικό να διαμορφώσουμε στον άλλον (π.χ. στο παιδί) προσωπικότητα ικανή να ζήσει και ικανή να αναπτύξει το δικό της έργο, όπως αναλογεί σε αυτή την προσωπικότητα και όχι όπως θα θέλαμε εμείς.
- Όταν η γυναίκα έχει το παιδί ως κτήμα της, τότε καταστρατηγεί την ελευθερία, την ιδιαιτερότητα και την κλίση του παιδιού της. Καταστρατηγεί την ίδια την ύπαρξή του, ό,τι ο Θεός έδωσε στο παιδί.
- Χαρακτηριστικό των πραγματικών παιδαγωγών είναι το να απειλούν με τιμωρία χωρίς ποτέ να εκπληρώνουν την απειλή τους. (Ιωάννης ο Χρυσόστομος)
- Οι άγιοι μοιάζουν με τα μικρά παιδάκια. Είναι τόσο αθώοι, ακέραιοι και ευαίσθητοι, όσο είναι τα μικρά παιδάκια.
- Για να περάσουμε στα πνευματικά, οφείλουμε να ξεκινήσουμε από τα σωματικά, δηλαδή να κοπιάσουμε, να ασκηθούμε σωματικά. Η σωματική άσκηση ταπεινώνει και το πνεύμα, ο άνθρωπος ενεργοποιείται και η χάρη του Θεού αρχίζει να του ανοίγει άλλους ορίζοντες. Αντίθετα, η άνεση κάνει το πνεύμα μας μαλθακό-πλαδαρό.
- Όταν βλέπουμε ένα λάθος σε κάποιο παιδί και συνεχώς του το επισημαίνουμε, εμποδίζουμε αυτό το παιδί να προχωρήσει.
- Η τραγωδία του ανθρώπου αρχίζει, όταν αυτός εγκαταλείπει τα ιδιώματα του παιδιού, που είναι η απλότητα και η αγαθότητα. Όταν ο άνθρωπος αντικαθιστά το παιχνίδι με τη διασκέδαση.
- Το παιδί μας δεν είναι προέκτασή μας, αλλά είναι του Θεού και μας το εμπιστεύτηκε.
- Οι υπερβολικές ανέσεις από τη μικρή ακόμα ηλικία αδυνατίζουν τον άνθρωπο και τον

κάνουν να μην μπορεί μετά να αντέξει τις διάφορες δυσκολίες.

- Οι όψιμοι χριστιανοί, που έζησαν μια άσπρη και έκλυτη ζωή, είναι συνήθως πολύ αυστηροί με τα παιδιά τους, γιατί προβάλλουν (θέλουν να δουν) στα παιδιά τους αυτό που κατάλαβαν ότι δεν είναι οι ίδιοι. Δυναστεύοντας τα παιδιά τους, στην ουσία δυναστεύουν την ανικανοποίητη εικόνα τους.
- Ο χαρακτήρας ενός παιδιού φαίνεται στο παιχνίδι και όχι στο κατηχητικό. Αντίστοιχα, ο χαρακτήρας ενός μεγάλου φαίνεται στην εργασία του, στον τρόπο δηλαδή που εργάζεται.
- Η καλύτερη χριστιανική παιδαγωγική για ένα παιδί είναι να υπάρχει στο σπίτι χαρά και αγκαλιά. Δεν χρειάζονται πολλά λόγια. Το παιδί θα καταλάβει.
- Εκείνος που ταράσσεται εύκολα και συχνά ή έντονα, να μη διδάσκει τους άλλους, γιατί στερείται ψυχικής υγείας.
- Οι περισσότεροι από τους ανθρώπους που διορθώνονται διδάσκονται από τις δικές τους εμπειρίες-αμαρτίες. Χρειάζεται όμως σοφία, για να διδαχθεί κανείς από τις εμπειρίες-αμαρτίες των άλλων.
- Ακόμη και ένας βλάκας μπορεί να κάνει παιδιά, αλλά μόνο ένας αληθινός άνδρας μπορεί να τα αναθρέψει σωστά.
- Η μητέρα στο σπίτι είναι όπως η καρδιά στη θέση της.
- Όσο πιο πολλά δάκρυα στοίχισε ένα παιδί στη μητέρα του, τόσο πιο αγαπημένο είναι στην καρδιά της. (Αλέξανδρος Δουμάς)
- Ο άνθρωπος που έχει μέσα του τον Χριστό Τον μεταδίδει με τη χαρά του στους άλλους, π.χ. στα παιδιά, χωρίς να χρειάζεται να μιλήσει γι' Αυτόν.
- Όποιος δεν φοβάται το πρόσωπο του τέρατος πάει να πει ότι του μοιάζει. Και η πιθανή προέκταση αυτού του αξιώματος είναι να συνηθίσουμε τη φρίκη, να μας τρομάζει η ομορφιά. Ο Φρανκεστάιν έγινε πόστερ και στολίζει το δωμάτιο ενός όμορφου αγοριού. Από την ώρα που ο Φρανκεστάιν γίνεται στόλισμα νεανικού δωματίου, ο κόσμος προχωράει μαθηματικά στην εκμηδένισή του, όχι γιατί σταμάτησε να φοβάται, αλλά γιατί συνήθισε να φοβάται. (Μάνος Χατζηδάκις)
- Όποιος έζησε τα παιδικά του χρόνια σε ένα σπίτι αρμονικό, ειρηνικό και γεμάτο από την αγάπη της μάνας δεν έχει να φοβηθεί κανένα κακό στη ζωή του. Είναι ασφαλισμένος για πάντα.
- Αν χρειαστεί να κάνουμε παρατήρηση σε κάποιον (π.χ. σε κάποιο παιδί), να το κάνουμε με γλυκύτητα. Αλλιώς, κινδυνεύει να κλειστεί η καρδιά του.
- Αγάπη και στοργή χωρίς πειθαρχία και συμμόρφωση, όπως και πειθαρχία και συμμόρφωση χωρίς αγάπη και στοργή, αποτελούν εκπαιδευτικές αδυναμίες.
- Είμαστε όλοι δάσκαλοι και όλοι μαθητές. Είναι γνώρισμα αληθινής σοφίας η παραδοχή και η αξιοποίηση προς όφελός μας των δύο αυτών ρόλων.
- Διδασκαλία είναι η διαδικασία κατά την οποία πραγματώνεται η ανώτερη φύση του

ανθρώπου.

- Όποιος έχει δάσκαλο μόνο τον εαυτό του έχει τρελό δάσκαλο. (Λα Ροσφουκώ)
- Ο αληθινός δάσκαλος είναι ανθρωποποιός. (Άγιος Αντώνιος)
- Αληθινός δάσκαλος είναι αυτός που διδάσκει με το παράδειγμά του.
- Η εκπαίδευση οφείλει να στοχεύει στην ολοκλήρωση της διαμόρφωσης της ανθρώπινης προσωπικότητας.
- Ο παιδαγωγούμενος, παρά την τάση του για ελευθερία, έχει απόλυτη ανάγκη την αυθεντία, για να μην καταληφθεί από το αίσθημα του ψυχολογικά μετέωρου. Η ανάγκη αυτή γίνεται ακόμα πιο επιτακτική, αν αναλογισθεί κανείς τον κλονισμό που περνά η πατρική αυθεντία στο οικογενειακό περιβάλλον.
- Αυθεντία του παιδαγωγού είναι η εσωτερική δύναμη και η στοργική ωριμότητά του.
- Τους δασκάλους δεν τους πρέπει μόνο η αυθεντία, αλλά και η πολλή ευπροσηγορία-καταδεκτικότητα ("Ουκ αυθεντίας δει τω διδασκάλω μόνον, αλλά και προσηνείας πολλής"). (Ιωάννης ο Χρυσόστομος)
- Η αληθινή παιδεία διαπλάθει ανθρώπους που προσφέρουν τον εαυτό τους στην υπηρεσία του άλλου. Για να επιτευχθεί αυτό, χρειάζεται από την πλευρά του δασκάλου βαθιά συναίσθηση χρέους, ψυχοπνευματική ωριμότητα, καθαρότητα ζωής, δύναμη προσφοράς, ακεραιότητα φρονήματος, πίστη στον Αναστάνα και συνεχής μαθητεία στο μεγάλο σχολείο που λέγεται Ορθόδοξη Εκκλησία.
- Η παιδεία προϋποθέτει την παίδευση, που είναι αγώνας και πόνος πολύς. Οι βαθμίδες της παιδείας δεν είναι η αύξηση των ποσοστών της γνώσης, αλλά οι βαθμίδες της κάθαρσης στην κλίμακα της αλήθειας. Ζητούμενο της παιδείας είναι ο ελεύθερος άνθρωπος, που παίρνει υπεύθυνη στάση στα μεγάλα προβλήματα της ύπαρξης, που ζητά να μεταβάλει τον κόσμο σε κοινωνία αγάπης, που στέκεται έτσι ριζικά αντίθετος με οποιαδήποτε τάση νόθευσης της ζωής. Για την καλλιέργεια αυτού του ανθρώπου, η παιδεία ελπίζει στον ελεύθερο δάσκαλο. Δούλος δάσκαλος ασφαλώς δεν μπορεί να διαπλάσει ελεύθερο μαθητή.
- Από το σχολείο μας δεν λείπουν οι γνώσεις, αλλά λείπει η σοφία, το νόημα ή η ζωή ως νόημα. Δεν λείπουν τόσο πολύ τα μέσα, όσο λείπει ο σκοπός. Δεν λείπουν τα προγράμματα, παρόλες τις ελλείψεις τους, αλλά το όραμα. Δεν λείπουν οι μεταρρυθμίσεις, αλλά οι στόχοι. Από το σχολείο μας δεν λείπουν οι ιδεολογίες, η λεγόμενη διακίνηση ιδεολογιών, αλλά η αλήθεια, η καθολική αλήθεια και ο έρωτάς της. Δεν λείπει η κουλτούρα, τα πολιτιστικά ενδιαφέροντα και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, αλλά η ανθρωπιά. Δεν λείπουν οι ατομικές ελευθερίες (οι αυθαιρεσίες), αλλά η ελευθερία (η συνελουθερία). Δεν λείπει ο διάλογος, αλλά η αγάπη. Δεν λείπει ο εκσυγχρονισμός, αλλά η πρόοδος. Δεν λείπουν τα είδωλα, αλλά λείπει ο Θεός. Με έναν λόγο, από το σχολείο μας δεν λείπει κάποιο ανθρωπιστικό ιδεώδες, αλλά η πίστη στον άνθρωπο, που δεν υπάρχει βέβαια χωρίς την πίστη στον Θεό. (Μιχαήλ Καρδαμάκης)

- Η παιδεία-εκπαίδευση σήμερα έχει ως έργο να κάνει πολίτες απελευθερωμένους ή δημοκρατικούς, υπηρέτες της τεχνοκρατίας ή στελέχη των επιχειρήσεων. Όμως ο άνθρωπος είναι το ελεεινότερο των δημιουργημάτων, όταν η ζωή του δεν υπερβαίνει απείρως τον εαυτό του ή δεν είναι μια ελευθερία, που βρίσκει την τελειώσή της στον Θεό. Ο Θεός είναι η ατελείωτη ελευθερία μας. (Μιχαήλ Καρδαμάκης)
- Τα φυσικά και επίκτητα προσόντα που ο εκπαιδευτικός οφείλει να έχει είναι: η νοημοσύνη, η σύνεση, η διάκριση, η ψυχολογική-διδασκαλική-παιδαγωγική ικανότητα, η επιστημονική-εγκύκλιος κατάρτιση κ.ά. Τα πνευματικά χαρίσματα που ο εκπαιδευτικός οφείλει να έχει είναι: η πίστη, η προσευχή, η αγάπη, η υπομονή, ο έλεγχος των παθών κ.ά.
- Η έκπτωση της σύγχρονης εκπαίδευσης δεν οφείλεται σε ανεπάρκεια υλικών όρων. Το αποδεικνύει η μόνιμη κρίση του θεσμού στις χώρες που διαθέτουν ιλιγγιώδη ποσά και άψογη οργάνωση. Η έκπτωση οφείλεται σε κρίση εκπαιδευτικού ιδανικού. Οι νέοι αρνούνται να μελετήσουν και να κουραστούν όχι λόγω δυσμενών συνθηκών, οι οποίες τόσο στις πλούσιες χώρες όσο και στην πατρίδα μας πρακτικά δεν υφίστανται, αλλά αρνούνται, γιατί δεν βρίσκουν νόημα σε μια προσπάθεια που στενεύει τον ορίζοντά τους στο εισόδημα. Ας πρόσφερε η εκπαίδευση ένα ευγενικό ιδανικό, και τότε θα τους φαίνονταν οι κόποι ευλογία. Αντί αυτού όμως, οι ανταγωνιστικές και ολοκληρωτικές "προηγμένες" κοινωνίες της εποχής μας προβάλλουν χωρίς εξαίρεση το ιδεώδες του εξαρτήματος γραφειοκρατικών μηχανισμών, σε εκτέλεση του οποίου δημιουργούν μια μαζική εκπαίδευση τυπικών προσόντων και καθορισμένων διεξόδων, συνδυασμένη με παράλληλα συστήματα επιλογής "εγκεφάλων", που προορίζονται για ηγετικά στελέχη της οικονομίας και της διοίκησης, αντικαθιστώντας ως "ειδικοί επιστήμονες" ή "τεχνικοί" τον σοφό ανθρωπιστή των προηγούμενων αιώνων. (Στέλιος Ράμφος)
- Το πρόβλημα της παιδείας είναι κυρίως πρόβλημα δασκάλου.
- Μέσω της επικοινωνίας δασκάλου και μαθητή ανάβει ένα μικρό φως και ύστερα αυτό το φως το τρέφουν μαζί δάσκαλος και μαθητής. (Ιωάννης Κακριδής)
- Ο κάθε μαθητής θέλει ο δάσκαλός του να τον βλέπει ως μοναδική ύπαρξη.
- Ο χαρισματικός ρήτορας μιλάει αργά, ζωηρά, ρυθμικά, διαρκώς, χωρίς κομπιάσματα, με καθαρή άρθρωση. Χρησιμοποιεί απλό λεξιλόγιο με τα αναγκαία καθαρευουσιάνικα ποικίλματα. Δεν ξεστρατίζει, μένει στο θέμα του, ανεβάζει τον τόνο όπου πρέπει. Απευθύνεται άμεσα στο φυσικό ακροατήριό του, αλλά ξέρει να προσαρμόζει τον λόγο του και στις ανάγκες της κάμερας, που πάντα παραμονεύει. Όταν μιλάει δημόσια, μιλάει ως λαϊκός ηγέτης, δηλαδή είναι πατερναλιστικός, παραινετικός, καθησυχαστικός. Όλα είναι υπό έλεγχο και όσα δεν είναι θα τεθούν σύντομα.
- Αυτός που διδάσκει και αυτός που διδάσκεται οφείλουν να έχουν την καρδιά τους ανοιχτή.
- Το αδιέξοδο της επικοινωνίας μεταξύ παιδιού και δασκάλου έχει ως συνέπεια ο ένας να

απογοητεύεται και να θυμώνει όλο και πιο πολύ με τον άλλον.

- Στο ερώτημα αν είναι καλύτερα να έχουμε εκπαιδευμένους πολίτες ή πεπαιδευμένους πολίτες, η απάντηση χωρίς αμφιβολία είναι να έχουμε πεπαιδευμένους πολίτες. Η παιδεία πάντα έχει προστιθέμενη αξία, ενώ η εκπαίδευση, στερούμενη παιδείας, μπορεί να στραφεί και εναντίον της κοινωνίας.
- Η Παιδεία και η Εκπαίδευση σχετίζονται με την πραγματική ζωή και τις επιδιώξεις της, αλλά οπωσδήποτε οφείλουν να ασκούνται και ως υπέρβαση του πειρασμού του ζώδους ή της επιβίωσης.
- Μόνο ο ασκητικός χαρακτήρας της Παιδείας ή της μόρφωσης μπορεί να σώσει τον άνθρωπο από τον πειρασμό της ζωώδους επιθυμίας ή της καταναλωτικής νάρκωσης και να τον υψώσει στο θαύμα της ελευθερίας, στην επανάκτηση του αγιασμού.
- Η Παιδεία είναι η αγαπητική συμπόρευση και συσταύρωση δασκάλου και μαθητή για χάρη ενός τέλους ή ενός οράματος, χωρίς το οποίο δεν μπορούν να ζήσουν.
- Ο δάσκαλος δεν είναι μια μεταφυσική ύπαρξη, αλλά μια τραγική παρουσία, όταν ελαττώνεται για να υπάρξει ο μαθητής του. Είναι η μήτρα της νέας γέννησης του ανθρώπου ή της μόρφωσής του με τη μορφή του Χριστού. Και αυτή η γέννηση ή η μόρφωση απαιτεί πόνο και δάκρυα.
- Μόνο μέσα από την αγάπη μπορεί ο δάσκαλος να πείσει τον μαθητή και ο μαθητής να εμπνεύσει τον δάσκαλο.
- Να είμαστε ταυτόχρονα και διδάσκοντες και διδασκόμενοι.
- Το σύγχρονο σχολείο οφείλει να βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν ότι η πίστη στον Χριστό δεν είναι όπιο ή νεύρωση, αλλά κοινωνία και ζωή. Ότι δεν είναι ηθική των δούλων, αλλά ήθος ελευθερίας.
- Το κεφάλι του παιδιού δεν είναι δοχείο, για να το γεμίσουμε. Είναι σπίρτο και φωτιά, που περιμένει να το ανάψουμε. Είναι ανθρακιά. (Χρίστος Τσολάκης)
- Καλός είναι ο δάσκαλος που μαθαίνει στον μαθητή πώς να μαθαίνει, πώς να δημιουργεί, πώς να απολαμβάνει τη δημιουργία του λαμβάνοντας ηθική ικανοποίηση, κυρίως όμως πώς να συνδημιουργεί σεβόμενος όλη την πλάση.
- Μόρφωση σημαίνει ικανότητα να ανταποκριθούμε στις περιστάσεις της ζωής. Ο μεγάλος σκοπός της μόρφωσης δεν είναι οι γνώσεις, αλλά η δράση.
- Ο δάσκαλος μπορεί να ξέρει περισσότερα από τους άλλους, αλλά δεν ξέρει αυτά που ξέρουν οι μαθητές του και αυτό κάνει τον λόγο του ελλιπή.
- Η αξιοπιστία του δασκάλου κάνει αποδεκτό τον λόγο του στους μαθητές του και τους κάνει να τον προσέχουν. (Άγιος Βασίλειος)
- Η γνώση, που είναι το όργανο της παιδείας, στη συνάφεια της κατά Χριστόν παιδείας δεν είναι απλή νοητική διεργασία, δηλαδή μάθηση ή ενημέρωση που αποβλέπει στην εξασφάλιση κάποιου επαγγέλματος, κάποιας κοινωνικής θέσης ή πνευματικής διάκρισης.

Αντίθετα, είναι πράξη υπαρξιακής καταξίωσης του ανθρώπου, καθόσον τον χειραγωγεί στην αλήθεια.

- Τα χαρίσματα που ένας εκπαιδευτικός οφείλει να έχει είναι: η επαρκής νοημοσύνη, η ψυχολογική-παιδαγωγική ικανότητα, η επιστημονική κατάρτιση, η σύννεση, η διάκριση, η πίστη, η προσευχή, η αγάπη, η υπομονή, η σταθερότητα, η καλλιέργεια των αρετών και ο εσωτερικός αγώνας κατά των παθών.
- Όλα τα μαθήματα μπορούν να είναι οχήματα παιδείας.
- Η πολυπόθητη αναγέννηση της παιδείας μπορεί να προέλθει μόνο εκ των έσω: α) Από μια Παιδαγωγική που θα αγωνίζεται και θα αγωνιά για τον άνθρωπο. β) Από νέους που θα θέλουν να ζουν τη ζωή ως μαρτυρία ευθύνης, ελευθερίας και αγάπης και όχι ως συνεχή διαμαρτυρία. γ) Από μαθητές που συγκινούν τον δάσκαλο. δ) Από δασκάλους που συγκινούν τον μαθητή, δεν λειτουργούν ως απλοί εκπαιδευτικοί, αλλά ταυτίζονται με την αποστολή τους ως ανθρωποποιοί.
- Ο άνθρωπος που οφείλει να οραματίζεται η Παιδεία διά της Εκπαίδευσης δεν είναι ο ευτυχισμένος ή ο επιτυχημένος, αλλά ο ελεύθερος και υπεύθυνος.
- Οι πραγματικοί γονείς κατανοούν την καρδιά του παιδιού τους και το εμπνέουν.
- Στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών να θυμόμαστε ότι πέρα από αυτά που μπορούμε να κάνουμε για τα παιδιά εμείς υπάρχει και η πρόνοια του Θεού. Να διατηρούμαστε ειρηνικοί και χαρούμενοι αφήνοντας τα παιδιά μας στον Θεό.
- Να μιλάμε στα παιδιά θετικά, όχι αρνητικά. Να φωτίζουμε τη συνείδησή τους με τη δική μας λαχτάρα, χαρά και θεία εμπειρία. Και όταν ο Θεός μπει μέσα τους, θα Τον αγαπήσουν.
- Η αληθινή αγωγή δεν είναι να επισημάνουμε τι είναι κακό και αμαρτία, αλλά να εμπνεύσουμε το θετικό στην ψυχή του άλλου, δηλαδή να του μεταδώσουμε τη θεία εμπειρία, την εμπειρία της αγάπης του Θεού.
- Χωρίς την αληθινή αγωγή, με βία και απαγορεύσεις, ο άλλος θα αμαρτάνει κρυφά, μέχρι να αποκτήσει το θράσος να αμαρτάνει και φανερά.
- Η μετάδοση του γνήσιου ήθους και της γνήσιας θείας εμπειρίας είναι πολύ πιο σημαντική από τα κηρύγματα.
- Γνήσιο ήθος και γνήσια θεία εμπειρία έχει ο άνθρωπος της προσευχής και της μετάνοιας. Εκπέμπονται από την παρουσία του, τα κύτταρά του και αλλοιώνουν το κλίμα.
- Για να μπορέσει ο άλλος να καταλάβει και να δεχθεί την αγωγή μας, χρειάζεται να έχει την ανάλογη διάθεση. Αν δεν την έχει, δεν θα καταλάβει ποτέ και χωρίς να θέλουμε θα βλάπτουμε τόσο αυτόν όσο και τη σχέση μας μαζί του.
- Η οργή που βγάζουμε σε κάποιο παιδί είναι αποτέλεσμα της ανικανότητάς μας να το παιδαγωγήσουμε.
- Η αγάπη και η προσευχή σε ένα σπίτι δημιουργούν μια πολύ ευχάριστη ατμόσφαιρα, που γίνεται αμέσως αισθητή από τον καθένα και κυρίως από τα παιδιά.

- Άλλο είναι η ελευθερία και άλλο η ελευθεριότητα. Ελευθεριότητα είναι το να κάνει ο άνθρωπος ό,τι θέλει. Ελευθερία είναι η κίνηση του ανθρώπου προς τον Θεό.
- Να λέμε στο παιδί πού είναι το φως και πού είναι το σκοτάδι και να το αφήνουμε να αποφασίσει. Εφόσον η δική μας επιλογή ζωής είναι το φως, το παιδί θα πάρει τη σωστή απόφαση. Σε κάποιες όμως περιπτώσεις, στις μικρές κυρίως ηλικίες, οφείλουμε να είμαστε πιο παρεμβατικοί.
- Οι γονείς που θέλουν να ενεργούν αυτοί για τα παιδιά τους, δήθεν για να τα προστατέψουν, όχι μόνο δεν σέβονται τα παιδιά τους, αλλά και τα ακυρώνουν. Θεωρούν ανάπηρα τα παιδιά τους, γι' αυτό στο τέλος αυτά γίνονται ανάπηρα.
- Δίνουμε στον άλλον αγωγή ανάλογα με τη διάθεση και τη χωρητικότητά του. Ποτέ δεν βιάζουμε την καρδιά του. Όταν ο άλλος είναι εντελώς αρνητικός, τότε μόνο χαρά μπορούμε να του δώσουμε. Και τότε θα αλλάξει η διάθεσή του και θα αρχίσει να δέχεται την αγωγή μας και να τη ζητάει.
- Οι γονείς με προβληματικά παιδιά οφείλουν να δίνουν σε αυτά συμβουλές, κυρίως όμως οφείλουν να γίνουν οι ίδιοι φωτεινά πρόσωπα. Έτσι θα βοηθήσουν τα παιδιά τους να έχουν όρεξη για ζωή.
- Το καλύτερο δώρο που μπορούν να προσφέρουν οι γονείς στα παιδιά τους είναι η μεταξύ τους ευτυχία και αγάπη. Αντίθετα, οι τσακωμοί τους τα πληγώνουν βαθιά.
- Οι γονείς οφείλουν να σέβονται τα παιδιά τους ως ιδιαίτερα πλάσματα και να μην τα κάνουν όπως αυτοί θέλουν. Τα παιδιά δεν ανήκουν στους γονείς, δεν είναι κτήματά τους.
- Οι γονείς οφείλουν να έχουν τη διάκριση πότε θα μιλήσουν στα παιδιά τους, τι θα πουν και πότε θα σιωπήσουν.
- Να μιλάμε στα παιδιά μας γλυκά, απαλά και λίγο. Κυρίως να μιλάμε σε αυτά με την ειρηνική συμπεριφορά μας.
- Να προσέχουμε, ώστε με τα λόγια μας να μην "εμβολιάζουμε" στα παιδιά τη φοβία και την ανασφάλεια, αλλά να μεταδίδουμε σε αυτά την ελπίδα.
- Να ενθαρρύνουμε τα παιδιά. Να μην τα κολακεύουμε.
- Τα παιδιά που με τη συμπεριφορά τους δημιουργούν μεγάλα προβλήματα είναι τα πιο φοβισμένα, τα πιο ευαίσθητα και τα πιο ανήσυχα.
- Πίσω από την κακή συμπεριφορά ενός παιδιού να διακρίνουμε τα πραγματικά αίτια που ώθησαν το παιδί σε αυτή.
- Να αφήνουμε τα παιδιά στην ησυχία τους και να μην τα ταλαιπωρούμε-εκνευρίζουμε με συνεχείς συμβουλές και εντολές.
- Να προσέχουμε πώς συμβουλευόμαστε τα παιδιά. Όταν δεν τα πιάνει ένα "τροπάριο", τότε να ξεκινάμε άλλο "τροπάριο". Κι όταν δεν τα πιάνει κανένα "τροπάριο", τότε να ξεκινάμε νοερά προσευχή.
- Να προσευχόμαστε για τα παιδιά, να τα εμπιστευόμαστε στον Θεό και να μην τα

καταπιέζουμε.

- Να προσέχουμε τι λέμε στα παιδιά, αλλά ό,τι λέμε ότι θα κάνουμε να το κάνουμε, για να βλέπουν ότι έχουμε συνέπεια και σταθερότητα. Μόνο έτσι θα μπορούμε να κρατούμε τον έλεγχο των παιδιών.
- Το να λέει ένας γονέας στο παιδί του ότι δεν το αγαπάει είναι η χειρότερη μαχαιριά για το παιδί.
- Άλλο τιμωρία και άλλο εκδίκηση. Να προσέχουμε να μην εκδικούμαστε τα παιδιά για πράξεις τους ή για παραλείψεις τους.
- Στα μικρά παιδιά να μιλάμε απλά και όχι με δύσκολες πνευματικές έννοιες.
- Το μεγάλωμα των παιδιών είναι μια όμορφη αλλά και δύσκολη τέχνη.
- Να μην κάνουμε συγκρίσεις. Π.χ. να μη συγκρίνουμε το δικό μας παιδί με ένα άλλο, τον δικό μας σύζυγο με έναν άλλο ή τη δική μας οικογένεια με μια άλλη.
- Να δίνουμε στα παιδιά μας πρωτοβουλίες, να εμπιστευόμαστε σε αυτά κάποιες μικρές εργασίες, κι ας κάνουν και καμιά ζημιά.
- Οι μικρές εργασίες που γίνονται από ένα παιδί, όπως π.χ. το στρώσιμο του κρεβατιού, είναι και παιδαγωγικές και πνευματικές.
- Όταν οι γονείς υποκρίνονται, η ψυχή του παιδιού βασανίζεται.
- Οι συχνοί μικροί καυγάδες στο σπίτι είναι χειρότεροι για τα παιδιά από τους λίγους και μεγάλους.
- Οι μεγάλοι να δίνουμε στα παιδιά την αγάπη μας. Όχι τις ιδέες μας.
- Οι μεγάλοι να μη ζητάμε να μοιάσουν τα παιδιά εμάς, αλλά να προσπαθούμε εμείς να μοιάσουμε τα παιδιά, ως φρέσκιες και αγνές δημιουργίες που είναι.
- Ο γονέας είναι όπως το τόξο και το παιδί είναι όπως το βέλος. Λυγίζει ο γονέας, για να φύγει δυνατά στη ζωή το παιδί.
- Στην πραγματικότητα τα παιδιά μας είναι αδελφοί μας και συνοδοιπόροι μας προς τον παράδεισο.
- Οι άνθρωποι που δεν έχουν χορτάσει στοργή μητρική στην παιδική ηλικία εύκολα καταφεύγουν σε εξαρτήσεις στην ενήλικη ζωή.
- Πίσω από κάποιον μπλεγμένο, π.χ. εξαρτημένο από ουσίες, άνθρωπο υπάρχει σχεδόν πάντα μια πονεμένη ιστορία, που έχει προηγηθεί και που σχετίζεται με τους γονείς του.
- Συχνά τα παιδιά ξεσπάνε σε αυτούς που αγαπάνε περισσότερο. Οφείλουμε να δώσουμε στο παιδί να καταλάβει ότι αυτή η συμπεριφορά του μας πληγώνει.
- Οι έφηβοι έχουν μικρό βάθος χρόνου. Αδυνατούν να στοχεύσουν σε κάτι που ξεπερνάει τις δύο εβδομάδες.
- Πιο εύκολα μπορούμε να αλλάξουμε μια ολόκληρη παρέα εφήβων παρά έναν έφηβο.
- Οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί που έχουν ψυχολογικά προβλήματα οφείλουν να ζητούν βοήθεια από ειδικούς.

- Όταν ένα ζευγάρι είναι χαρούμενο, αστειεύεται συχνά, εκφράζεται θετικά και ζεστά ο ένας για τον άλλον, λύνει ήσυχα τα προβλήματα που προκύπτουν, προσεύχεται καθημερινά και κοινωνεί το Σώμα και το Αίμα του Κυρίου συχνά, τότε αυτό το ζευγάρι παιδαγωγεί άριστα και τα παιδιά του.
- Το αίσθημα ασφάλειας στο σπίτι και η σωστή τοποθέτηση των γονέων κάνουν το παιδί ανδρείο και ικανό να διαχειριστεί τη ζωή του.
- Η αγωγή των παιδιών διαμορφώνεται κυρίως από αυτό που εκπέμπουν οι γονείς.
- Τα παιδιά εισπράττουν και μαθαίνουν μονάχα αυτό που βιώνουν.
- Οι περισσότερες αμαρτίες των εφήβων οφείλονται στη μοναξιά που νιώθουν, εξαιτίας του τρόπου ζωής των γονέων τους.
- Τα παιδιά μπορούν να παιδαγωγηθούν με την προσευχή των γονέων τους, με την αγκαλιά-αποδοχή των γονέων τους και με τον αγαπητικό τρόπο ζωής των γονέων τους.
- Το πνεύμα που φέρει και εκπέμπει μια συζυγική σχέση, αυτό εισπράττουν τα παιδιά και με αυτό μεγαλώνουν.
- Όταν ένα ζευγάρι δεν πάει καλά, ούτε τα παιδιά πάνε καλά.
- Κάθε έργο που σκεφτόμαστε να εκτελέσουμε να το μελετούμε καλά. Αλλιώς αυτό είναι μάταιο. Για παράδειγμα, όταν ένας πατέρας σκέφτεται να δώσει κάτι στο παιδί του, οφείλει να γνωρίζει την παιδαγωγική αξία της πράξης του.
- Μόνο ένας άνθρωπος που νοιάζεται για την καρδιά του και που ασκείται σε μια πνευματική πορεία μπορεί να παιδαγωγήσει σωστά τα παιδιά του.
- Ο πραγματικά σοφός δάσκαλος δεν είναι αυτός που σε σπρώχνει μέσα στον οίκο της σοφίας, αλλά αυτός που σε οδηγεί στο κατώφλι του μυαλού σου. (Χαλίλ Γκιμπράν)
- Τα καλύτερα δώρα που μπορείς να κάνεις στα παιδιά σου είναι οι ρίζες της υπευθυνότητας και τα φτερά της ανεξαρτησίας. (Denis Waitley)
- Ένα από τα αίτια της διάσπασης της προσοχής στα παιδιά είναι η τηλεόραση με τη γρήγορη εναλλαγή των εικόνων που εμφανίζει.
- Ο γονέας οφείλει να είναι ένα παράδειγμα πόνου, θυσίας αλλά και αλήθειας. Όταν αυτά δεν υπάρχουν, και επειδή ο γονέας έχει το άγχος της αποτυχίας-ενοχής, καταφεύγει σε λογικά επιχειρήματα που έχουν πολλή ένταση. Το άγχος της αποτυχίας-ενοχής βγάζει φορτικότητα και αφαιρεί τη δυνατότητα έμπνευσης.
- Γίνεται κανείς πατέρας όχι με τον γνωστό βιολογικό τρόπο, αλλά εφόσον λειτουργεί κατά το πρότυπο της ουράνιας πατρότητας, δηλαδή με αποδοχή, με επιείκεια αλλά και με αλήθεια.
- Ένας γονέας δεν θωρακίζει το παιδί του τόσο με τις επισημάνσεις των λαθών, τις επιπλήξεις και τις απαγορεύσεις, όσο με τη συνεχή τροφοδότηση της αγάπης του.
- Συμβαίνει συχνά οι γονείς που έζησαν ανώριμη ζωή να καταπιέζουν τα παιδιά τους και να είναι πολύ αυστηροί μαζί τους, προβάλλοντας έτσι σε αυτά την ανωριμότητά τους.
- Το μέγαλωμα του παιδιού και κυρίως το κλίμα της οικογένειας να είναι τέτοια, που το

παιδί να λαμβάνει την απαραίτητη οχύρωση έναντι των επερχόμενων κινδύνων. Και τότε το παιδί θα μπορεί από μόνο του να αποφεύγει αυτούς τους κινδύνους ή, εφόσον υποπέσει, να επανέρχεται.

- Εκείνο που σώζει και φτιάχνει καλά παιδιά είναι η ζωή των γονέων μέσα στο σπίτι. Οι γονείς οφείλουν να δοθούν στην αγάπη του Θεού. Να αγωνίζονται στην αγιοσύνη. Να έχουν πραότητα, υπομονή, αγάπη, ενθουσιασμό. (Όσιος Πορφύριος)
- Για την κακή συμπεριφορά των παιδιών φταίνει γενικά οι γονείς που κάνουν μεγάλα λάθη, δεν αγωνίζονται στην αγιοσύνη και μεταδίδουν στα παιδιά το κακό που έχουν μέσα τους.
- Η αγάπη, η ομοψυχία και η καλή συνεννόηση των γονέων βοηθούν πολύ τα παιδιά.
- Αυτό που επιδρά στους γύρω μας και μεταδίδει ήθος είναι η ίδια η ζωή μας, όχι οι συμβουλές μας.
- Η αγιοσύνη των γονιών εξακοντίζει στα παιδιά τη χάρη.
- Τα παιδιά μπορούν να σωθούν με τη συνειδητοποίηση και με την ενεργοποίηση του φιλότιμού τους, όχι με τις συμβουλές και την αυστηρότητα.
- Τα φερσίματα των παιδιών έχουν άμεση σχέση με την κατάσταση των γονέων. Όταν τα παιδιά πληγώνονται από την κακή μεταξύ των γονέων τους συμπεριφορά, χάνουν δυνάμεις και δεν μπορούν να προσδεύσουν. Το οικοδόμημα της ζωής τους δεν χτίζεται καλά και κινδυνεύει από στιγμή σε στιγμή να γκρεμιστεί. (Όσιος Πορφύριος)
- Η υπερπροστασία και η υπερβολική φροντίδα αφήνουν τα παιδιά ανώριμα.
- Οι γονείς οφείλουν να αφήνουν τα παιδιά να ενδιαφέρονται τα ίδια για την πρόοδό τους.
- Για τα κακομαθημένα παιδιά συχνά υπαίτιες είναι οι μητέρες, που δεν μένουν σταθερές στους κανόνες και στα όρια που έχουν θέσει στα παιδιά τους και που "λυγίζουν" στα κλαψουρίσματα των παιδιών.
- Μόνο κάποιος που από μικρός έχει μάθει στα όρια μπορεί όταν μεγαλώσει να κάνει σωστή σχέση.
- Το παιδί θέλει κοντά του ανθρώπους θερμής προσευχής, γιατί έτσι νιώθει ασφάλεια, σιγουριά, στήριξη, ελευθερία. (Όσιος Πορφύριος)
- Το παιδί χρειάζεται τόσο το αισθητό χάδι, όσο και το πνευματικό, που δίδεται με την προσευχή.
- Το παιδί αισθάνεται στο βάθος της ψυχής του το πνευματικό χάδι που μυστικά στέλνει η μητέρα του με την προσευχή και έλκεται προς αυτή. Αλλά και ο κάθε άνθρωπος αισθάνεται το πνευματικό χάδι που μυστικά του στέλνει κάποιος με την προσευχή και έλκεται προς αυτόν.
- Οι πολλές συμβουλές και υποδείξεις στα παιδιά κάνουν κακό. Το ίδιο και στους μεγάλους.
- Τα λόγια μας στα παιδιά, αλλά και στους μεγάλους, χτυπάνε στα αυτιά, ενώ η προσευχή πηγαίνει στην καρδιά.
- Τα λόγια χωρίς το προσωπικό παράδειγμα είναι κούφια. Το προσωπικό παράδειγμα είναι η πιστοποίηση των λόγων.

- Η αγιότητα των γονέων σώζει τα παιδιά. Αλλά και η αγιότητα του καθένα σώζει τον άλλον.
- Το καλύτερο παιδαγωγικό μέσο είναι η αληθινή χαρά των γονιών, δηλαδή η χαρά του Θεού όταν την έχουν οι γονείς.
- Αν θέλουμε να πούμε κάποια λόγια σε έναν άνθρωπο, πρώτα οφείλουμε να δημιουργήσουμε την κατάλληλη ατμόσφαιρα, δηλαδή να σκορπίσουμε χαρά.
- Αντί να προσπαθούμε να πείσουμε τον άλλον για την αλήθεια μας, για τα δίκαιά μας, είναι καλύτερα να προσευχόμαστε στον Θεό να φωτίζει Αυτός την καρδιά και τον νου του ανθρώπου.
- Αυτό που κάνει τα παιδιά καλά δεν είναι η ανθρώπινη προσπάθεια, αλλά η ακτινοβολία της αγιοσύνης, δηλαδή της χαράς του Θεού.
- Όταν τα παιδιά αντιδρούν και μιλούν άσχημα, να μην ταρασσόμαστε και να μην θυμώνουμε. Στην πραγματικότητα δεν το θέλουν, αλλά δεν μπορούν να κάνουν κι αλλιώς. Αργότερα μετανιώνουν.
- Το πότε και το πόσο θα μιλήσουμε σε κάποιον για να τον ωφελήσουμε θα μας το μάθει η προσευχή, η αγάπη και η εμπειρία.
- Τα παιδιά με τους συνεχείς επαίνους δεν οικοδομούνται, αλλά γίνονται εγωιστές και κενόδοξοι. Μαθαίνουν να θέλουν συνεχώς όλοι να τους επαινούν, έστω κι αν τους λένε ψέματα.
- Ο εγωιστής άνθρωπος είναι ένας συμπλεγματικός και δυσπροσάρμοστος άνθρωπος και ένας αυριανός δυνάστης σύντροφος και δυνάστης γονιός.
- Το πιο δύσκολο πράγμα για το σημερινό παιδί είναι να αποκτήσει καλή διαγωγή χωρίς να τη βλέπει γύρω του.
- Ένας έφηβος σχεδόν πάντα αγωνιά μπροστά στην κοινωνία, όπου πρέπει να βρει τη θέση του, μπροστά στη σεξουαλικότητά του, μπροστά στον θάνατο και μπροστά σε έναν πολιτισμό χωρίς σημεία αναφοράς, αξίες και νόημα. Να γιατί πολλοί έφηβοι καταφεύγουν στα ναρκωτικά.
- Με τον έπαινο τα παιδιά από μικρά τα οδηγούμε στον εγωισμό. Το ίδιο συμβαίνει και με την περιφρόνηση, τους διαρκείς ελέγχους, την απόρριψη.
- Ο αληθινός πατέρας συμμετέχει, συμπάσχει, περιθάλλει, παρηγορεί, ελέγχει, αλλά στο βάθος φορτώνεται την ύπαρξη του ανθρώπου και τη μεταφέρει στον Θεό. Κάνει αυτό που βαθιά έχει ανάγκη ο άνθρωπος και τον παιδαγωγεί.
- Για ένα παιδί, η ύπαρξη ενός αληθινού πατέρα είναι μέγιστης σημασίας.
- Μια καλή μητέρα αξίζει περισσότερο από εκατό δασκάλους.
- Οι μάνες που ανατρέφουν σωστά τις κόρες τους διαπλάθουν τις μέλλουσες γενιές.
- Κάθε βλάκας μπορεί να κάνει παιδί, αλλά μόνο ένας αληθινός άνδρας μπορεί να το αναθρέψει σωστά.
- Συχνά οι γονείς βλέπουν το παιδί τους ως δική τους προβολή και το οδηγούν σε αυτά που

ήθελαν να κάνουν οι ίδιοι και δεν μπόρεσαν, με αποτέλεσμα να καταπιέζουν το παιδί τους.

- Ότι δεν πάρει κάποιος ως παιδί, σπάνια μπορεί να το δώσει ως ενήλικος. (P.D.James)
- Το καλύτερο "φαγητό" και η καλύτερη "κληρονομιά" που μπορούν να δώσουν οι γονείς στα παιδιά τους είναι η ενότητα της οικογένειας.
- Ο κάθε γονέας οφείλει συνεχώς να μεριμνά για να οικοδομήσει στο παιδί του την ανεξαρτησία και την υπευθυνότητα. Και αυτό πρέπει το παιδί να το γνωρίζει.
- Όταν ο άνθρωπος δεν βρει από μικρός αγάπη στο σπίτι, τότε αισθάνεται ότι δεν έχει αξία. Έχει έλλειψη αυτοεκτίμησης. Η μειονεξία του αυτή φέρνει τη ζήλια και η ζήλια φέρνει την επιθετικότητα. Συνήθως το αγόρι χρειάζεται να πάρει αγάπη κυρίως από τη μητέρα, ενώ το κορίτσι κυρίως από τον πατέρα.
- Την εξάσκηση οφείλουμε να την ξεκινάμε από την παιδική ακόμα ηλικία, π.χ. κάνοντας κάποιες απλές δουλειές για εμάς και για την οικογένεια.
- Αν το παιδί δεν μεγαλώνει σε ένα υγιές συναισθηματικό περιβάλλον, κινδυνεύει να γίνει ένας άνθρωπος καχύποπτος και συγκρουσιακός.
- Αν ένας άνθρωπος δεν δέχτηκε κατά την παιδική του ηλικία αγάπη, δεν εκτιμά τον εαυτό του. Και επειδή δεν εκτιμά τον εαυτό του, ούτε τους άλλους μπορεί να εκτιμήσει.
- Μέσα στην οικογένεια να πνέει αέρας ελευθερίας, όχι καταπίεσης, ώστε το παιδί να νιώθει ελεύθερο. Και να γνωρίζει το παιδί ότι, αν μιλήσει, θα το καταλάβουν. Έτσι θα μάθει να εκφράζεται.
- Η αγωγή της αποφυγής των προγαμιαίων σεξουαλικών σχέσεων στους νέους, αν και ορθή, είναι ένας αρνητικός λόγος. Γι' αυτό δεν αρκεί και φέρνει αντίδραση. Μαζί με αυτήν είναι απαραίτητη και η αγωγή του σχετιζοσθαι, μια αγωγή που μαθαίνει στους νέους την αγάπη, την ελευθερία, την επικοινωνία, τον σεβασμό, την άσκηση, την εξέλιξη, τη χαρά και τη δημιουργία.
- Να κάνουμε τον εαυτό μας πόλο χαράς, ώστε το παιδί, που έχει μεγάλη ανάγκη για χαρά, να μπορεί να τη βρίσκει σε μας και να μην την αναζητά αλλού, π.χ. ξενυχτώντας στο ίντερνετ.
- Για να μιλήσει το παιδί στους γονείς, οι γονείς οφείλουν να είναι έτοιμοι να ακούσουν τα πάντα και οφείλουν να πείσουν το παιδί (να το κάνουν να αισθανθεί) ότι είναι έτοιμοι να ακούσουν τα πάντα, χωρίς όμως να του δώσουν την εντύπωση ότι μπορεί και να κάνει τα πάντα.
- Με τη σοβαρότητα και την αγάπη τους οι γονείς οφείλουν να εμπνέουν το παιδί να κάνει το σωστό και να μην εκτρέπεται, αλλά και να αισθάνεται ότι αυτοί είναι έτοιμοι να ακούσουν και την εκτροπή του.
- Η σωστή αγωγή του παιδιού από τον γονέα έχει δύο χέρια: ένα που δείχνει τον δρόμο και ένα που αγκαλιάζει και θεραπεύει, ένα που δείχνει την αλήθεια και ένα που δείχνει επιείκεια.
- Εκτός από την αλήθεια και την επιείκεια, το παιδί για να εμπνευσθεί έχει ανάγκη και τη χαρά μας. Να προσέξουμε να μην είμαστε στεγνοί καλοί άνθρωποι, δηλαδή "ρομποτάκια".

- Για να ανοίγεται το παιδί στους γονείς και για να μοιράζεται μαζί τους, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να βλέπει τους γονείς μεταξύ τους να ανοίγονται και να μοιράζονται.
- Όταν το παιδί αισθανθεί ότι έχει αληθινούς γονείς, κάποια στιγμή θα τους ανοίξει την καρδιά του και θα μιλήσει. Αν παρόλα αυτά το παιδί αρνείται να μιλήσει, οφείλουν οι γονείς να του δώσουν τη δυνατότητα να μιλήσει σε κάποιον άλλον που μπορεί να το βοηθήσει.
- Ο εφηβικός θυμός είναι σχεδόν νόμιμος. Κάποιες φορές χρειάζεται να τον παραβλέπουμε, να ξεθυμαίνει και μετά να συζητάμε με τον έφηβο, λέγοντας αυτό που μέσα από την εμπειρία μας και την αγάπη μας βρήκαμε ότι μπορεί να καταλάβει.
- Όταν στην προσπάθειά μας να μιλήσουμε στον έφηβο ενεργούμε σωστά, ακόμη κι αν αντιδρά στα λόγια μας, ο έφηβος ακούει αυτά που του λέμε, τα αναγνωρίζει ως δίκαια και τα αποδέχεται εσωτερικά. Και κάποια στιγμή αυτά θα φέρουν το προσδοκώμενο αποτέλεσμα. Τα λόγια αυτά δεν πηγαίνουν χαμένα.
- Είναι φυσιολογικό ο έφηβος να αντιδρά, γιατί έτσι προσπαθεί να θεμελιώσει και να χτίσει την υπόστασή του.
- Όταν η συμπεριφορά του εφήβου κάνει δυσλειτουργική την οικογένεια, οφείλουμε να τηρήσουμε τα όρια και να "βάλουμε τον έφηβο στη θέση του" με τρόπο ξεκάθαρο και σταθερό (χωρίς πισωγύρισμα). Μερικές φορές ο τρόπος μας μπορεί να είναι και αυστηρός, αλλά ποτέ εμπαθής.
- Το παιδί διαμορφώνεται από αυτό που "εισπνέει" στο σπίτι και έχει ως πρότυπο σχέση τη σχέση των γονιών του.
- Το παιδί δεν καθορίζεται από τις συμβουλές, τα κηρύγματα και τον έλεγχο, αλλά από το αν γεύεται ζωή ή νέκρα. Έτσι μαθαίνει να χαίρεται και να αγαπά ή να ταλαιπωρεί και να ταλαιπωρείται.
- Οι διαφωνίες των γονιών δεν είναι καλό να εκδηλώνονται μπροστά στο παιδί. Δίνουν πάτημα στο παιδί να νομιμοποιεί τη δική του αντίδραση προς αυτούς.
- Το κάθε παιδί χρειάζεται διαφορετική προσέγγιση.
- Η άσκηση και ο άθλος της μητέρας είναι να μεταδίδει καθημερινά στο παιδί της χαρά και φως. Τότε το παιδί της θα είναι ελευθερωμένο και θα έχει δύναμη, αυτοπεποίθηση, ενθουσιασμό, όρεξη για ζωή. Όταν αντίθετα το παιδί ταλαιπωρείται στο σπίτι, θα είναι εξαντλημένο και δεν θα μπορεί να κάνει τίποτα καλό.
- Ο σχολικός ναρκισσισμός δημιουργεί μοναχικές υπάρξεις προσωπικής καριέρας. Το όραμα του κάθε παιδιού έχει μέσα μόνο το παιδί και κανέναν άλλον.
- Ο σχολικός ναρκισσισμός αντιμετωπίζεται και σπάει με τις ομαδικές δραστηριότητες των παιδιών, όπως είναι η μπάλα και η χορωδία.
- Ο ναρκισσισμός του παιδιού αρχίζει από το σπίτι. Οι γονείς μεγαλώνουν "Λουδοβίκους και Αντουανέτες", παιδιά ανίκανα να επιβιώσουν αύριο.
- Αν έχουμε την ευθύνη κάποιων παιδιών, π.χ. ως γονείς ή ως εκπαιδευτικοί, να

γνωρίζουμε ότι αυτά τα παιδιά δεν μας ανήκουν και να μην επιμένουμε σε συγκεκριμένο τρόπο διαπαιδαγώγησης, γιατί υπάρχει ο κίνδυνος να καθυστερήσουμε συνάντησή τους με τον αληθινό τους Πατέρα, να καθυστερήσουμε αυτά τα παιδιά από την αληθινή ζωή.

- Να παραδεχόμαστε τα λάθη μας, ακόμη και ενώπιον των παιδιών, και να μην επιμένουμε να υποστηρίζουμε κάτι που διώχνει από πάνω μας την ευθύνη, π.χ. για να μην τρωθεί το όποιο κύρος μας. Το να υποστηρίζουμε κάτι εξόφθαλμα λάθος στο όνομα της θέσης εξουσίας που έχουμε μπορεί να μας οδηγήσει σε πολύ μεγάλο ρεζίλι.
- Η συγνώμη στο παιδί θέλει πολλή γενναιότητα, αλλά είναι υπέροχη και φέρνει πολύ μεγάλη ανταμοιβή.
- Η συγνώμη προς το παιδί και η συγνώμη προς τον Θεό δεν διαφέρουν ως ενέργειες-διαδικασίες, γιατί και οι δύο προϋποθέτουν την απομυθοποίησή μας.
- Τα σημερινά παιδιά είναι εθισμένα στους επαίνους και αυτό τα βλάπτει πολύ.
- Ο πραγματικός πατέρας δίνει αγωγή στο παιδί με το είναι του, με τον τρόπο ζωής του και κάνοντας το παιδί να αισθάνεται την αγάπη του.
- Να μην ξεχνάμε ότι αυτό που συνδέει τον πατέρα με το παιδί είναι η σχέση. Αυτήν τη σχέση ο πατέρας οφείλει να την καλλιεργεί, γιατί αυτή η σχέση θα μάθει το παιδί του να ζει. Και τότε ο πατέρας δεν θα αγωνιά συνεχώς για το πού βρίσκεται και τι κάνει το παιδί του.
- Το μεγάλωμα των παιδιών από τις μητέρες να γίνεται με απαλό τρόπο και όχι με άγχος, γιατί αυτό το άγχος θα γεμίσει τα παιδιά με ψυχολογικά προβλήματα.
- Η μάνα που ταυτίζεται με το παιδί της δεν το βοηθάει. Οφείλει να κρατάει και κάποια απόσταση.
- Αν ένα παιδάκι μάθει από τους γονείς του να τα έχει όλα έτοιμα και δεν ασκείται, δεν κάνει δουλειές, όταν μεγαλώσει δεν θα μπορέσει να κάνει οικογένεια. Και υπεύθυνοι θα είναι οι γονείς του.
- Άλλο αγωγή ελευθερίας στο παιδί και άλλο ελευθεριότητα.
- Συχνά πίσω από την επιτρεπτικότητα των γονιών και των παιδαγωγών προς τα παιδιά υπάρχει η αδιαφορία.
- Πολλοί γονείς ξοδεύουν ενέργεια με τα άγχη τους για τα παιδιά τους και δεν αποφασίζουν να γνωρίσουν ποιοι είναι οι ίδιοι, να αποκτήσουν επίγνωση του εαυτού τους, ώστε να μπορούν να αντιλαμβάνονται την κατάσταση των παιδιών τους και να τα βοηθούν ουσιαστικά.
- Η καλύτερη αγωγή που μπορούν να δώσουν οι γονείς στα παιδιά τους είναι να έχουν μεταξύ τους αγάπη.
- Τα παιδιά μπορούμε να τα βοηθήσουμε να στραφούν την Εκκλησία κυρίως με τρόπους που δεν βασίζονται στην κατανόηση.
- Η απουσία συναισθηματικής φροντίδας στο παιδί αγαλματοποιεί τις εκφράσεις του και το κάνει να έχει μόνιμο φόβο. Έτσι το παιδί μετατρέπεται από πλατφόρμα εξέλιξης του

σύμπαντος σε ρομποτική μηχανή επιβίωσης. Επίσης μετατρέπονται η παρατηρητικότητα του σε επιφυλακή, η χαρά της έκπληξης σε βία, η ανάγκη για εξέλιξη και δημιουργικότητα σε αυτοκαταστροφή.

- Συχνά πίσω από την εγωιστική συμπεριφορά κάποιου εφήβου ή ενήλικα υπάρχει έλλειψη στην υγιή αυτοεκτίμησή του.
- Δύο διαστροφές υπάρχουν στην αγωγή: ο συντηρητισμός και η ελευθεριότητα.
- Στην αγωγή του παιδιού, ο άνδρας δίνει την κατεύθυνση και τον λόγο, ενώ η γυναίκα, ως πιο ευέλικτη, κάνει την κατεύθυνση και τον λόγο πράξη.
- Το να κάνουμε όλα τα χατιράκια στα παιδιά όταν είναι μικρά και το να βάζουμε πολλούς περιορισμούς σε αυτά όταν μεγαλώσουν είναι πολύ αντιπαιδαγωγικό. Όταν τα παιδιά είναι μικρά οφείλουμε να τα βάζουμε όρια, ώστε να εκπαιδεύονται και να μαθαίνουν, και όταν μεγαλώσουν οφείλουμε να χαλαρώνουμε σιγά σιγά τους περιορισμούς.
- Ο Θεός Πατέρας στην αγωγή Του δίνει στον καθένα ό,τι χρειάζεται και όσο χρειάζεται.
- Οι γονείς αυτό που κυρίως οφείλουν να δώσουν στα παιδιά τους είναι η βαθιά εμπειρία της ύπαρξης πατέρα και μητέρας. Και με την οικοδόμηση εμπιστοσύνης στη σχέση τους με τα παιδιά τους θα μπορέσουν να δημιουργήσουν τη δυνατότητα προσωπικής εξέλιξης και ανάπτυξης των παιδιών.
- Το καλύτερο παράδειγμα για τα παιδιά είναι να βλέπουν τους γονείς τους να αγαπιούνται, να προσεύχονται και να εκκλησιάζονται.
- Ένας πατέρας και μια μητέρα από την αγάπη που έχουν μεταξύ τους αναγνωρίζονται από τα παιδιά τους ως πατέρας και μητέρα.
- Ο άνθρωπος που έχει από την παιδική ηλικία μνήμες της πατρικότητας του Θεού, ακόμη και να απομακρυνθεί από τον Θεό, κάποτε θα επιστρέψει.
- Δεν διδάσκεις το παιδί σου λέγοντάς του λόγια και συμβουλές, αλλά εκπέμποντάς του την ευωδία της χάριτος του Θεού που ζεις. Εφόσον βέβαια τη ζεις.